MARX KÁROLY
KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM
KÖZPONTI KÖNYVTÁRA
Budapest IX., Dimitrov tér 8.

VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXV. ÉVFOLYAM, 4. SZÁM | Ára: 1.40 Ft | 1983. MÁRCIUS 3.

Március 8.: nemzetközi nőnap

Fotó: Balázs Gusztáv

Nőnapra, szál virágunk mellé

Kedves nők: lányok, asszonyok, kedvesünk, anyánk: nőnapi szál virágunk mellé hadd tűzzük kedves pár szavunk.

Kedves nők, akikhez menekszünk hétköznapok piszkos munkái, értekezletei után, ünnepi megtisztulásra, ti — Kosztolányival — „természet tündérei, szeszélyesek és kiszámíthatatlanok..., megértők, megbocsátók, jámbor pogányok, bizonytalan jók, valóság hű sáfárjai. Ha varrtok vagy vajat mértek, kirakatot szemléltek komolykodó szakértelemmel, s hócipőben topogtok, kecsesen, de balogul is mint az albatroszok, fölkacagok az örömtől, hogy vagytok, és én is vagyok mellettetek."

Kedves nők, akik sorsunk megtartói vagytok, előre s előremozdítónk, hiszen — Illyéssel — „nem a zablák, nem a csengések, hanem a kosáron a fül; nem az ostromok, a bekerítések; hanem a korallsor a nyak körül, meg a tűzhely körüli székek; nem a viharok, a mének, a diadalzengések, hanem a szitaszél-veregetések, ha a liszt megtömörül, hanem a néma kitekintések a téli ablak függönye mögül; nem a havasok, a jeges meredélyek, hanem a kézimunkázó vetések, a vasárnap is orsópörgetők, hanem a csecsemő lebegtetések, hanem a csermelyek, a csevegők, nem a vezényszó: Rohamra! s Imához! Hanem a megfordított vánkos."

Kedves nők, akik nekünk csak a kezdet, csak a vég vagytok, mivel — szólva Adyval —, „Máriától Veronikáig ívelnek el a férfi karok."

Kedves nők, most hadd kérjünk valamit, akik átmentettetek minden háborúkon (Szimonov: „Várj reám s én megjövök, hogyha vársz nagyon" — Darvas Iván hangján), hadd kérjük most, ma legégetőbben, mentsetek meg most a háború elől, hadd kérjük — Jevtusenkóval — („kérdezz meg minden jó anyát, hallgasd meg hitvesem szavát, s már szíved is felelni tud: akar-e Moszkva háborút.").

Kedves nők: lányok, asszonyok, kedvesünk, anyánk: nőnapi szál virágunk mellé hadd adjuk gyarló szál magunk.

B. Kiss Tamás

Szakmai gyakorlat, saját tapasztalattal

Helye: Chemokomplex

Meg kell ismernem a vállalatot, ez a fő cél. Először is irány a munkaügyi. Telefonon bejelentkezem, a megbeszélt időben találkozunk. Kellemes beszélgetés, ha kérek, kávé. Egy hét múlva kezdek, kapok tájékoztatót a vállalatról, üzletkötési ismereteket is nyomtatásban. Ez figyelmesség.

Letelt az egy hét, most újra itt vagyok, méghozzá a közgazdasági főosztályon. Főnököm, instruktorom pontos ember, bizony a megbeszélt időtől való ötperces eltérést is szóvá teszi. Később látom, van is oka rá. Munkája teljesen lefoglalja. Eligazítás, elveszem az ingyenesen nevemre kiadott ebédjegyeket a gondnokságon, aztán gyerünk, indulás. Megismerkedem az osztályvezető-helyettesével, akiről, miközben életéről mesél, kiderül, hogy jó pár évet töltött a Szovjetunióban. Nosza, próbáljuk meg akkor oroszul, ajánlom. Mire ő rögtön belemegy a játékba. Hosszú időn át beszélgetünk mindenről, munkáról, autóról, tapasztalatokról, sportról. Ekkor megérkezik a közgazdasági osztályról egy fiatal hölgy, aki vállalkozik arra, hogy bemutassa nekem a vállalat „lelkét". Megnézzük a dokumentációt, a könyvtárat, magát az osztályt. Mindenhol kimértség, de ha megszólítod őket, szívesen segítő, magyarázó, kedves emberek. Minden lépésemnél valami újba botlok. Valami eddig ismeretlenbe, ami teljesen másként van, mint ahogy azt mi megtanultuk.

Az ebéd ízletes, gulyásleves, meg túrógombóc. Még elég is. Aztán délután még egy kis pihenő, és teletöltött fejjel irány a műlyégpálya. Holnap újra kezdem.

Horváth Ferenc

Egy évfolyam eltávozott

Lassan meg kell szoknunk a tényt, hogy a Közgáz történetének újabb „izgő-mozgó" évfolyama hagyta el köreinket. Utolsó külgazdosokból és nemzetközi szakosokból álló csoportjának ballagása és diplomakiosztó ünnepsége volt február 26-án.

Egy egyetemista réteg természeténél fogva nem tehet egyebet, mint hogy jól, roszszul, sehogy, valahogy mozgolódásaival, rebellióival felvállalja a társadalmi mozgásokat, egyfajta nyilvánosságot teremt a társadalom aktuális, égető, megoldásra váró problémáinak, vajúdásainak.

Egy ilyen réteg tudás-, információhiánya, ugyanakkor kimeríthetetlen befogadókészsége, érdeklődése, együtt járván életformája kötetlenségével, megkötetlenségével, majdnem elkerülhetetlenné teszi a pozitív vagy negatív újító tendenciákban való önkifejeződést.

Ez az évfolyam sem volt homogén. Még ilyen ünnepélyes alkalommal sem feledkezhetünk meg arról, hogy éppen a most búcsúzók egyik KISZ-alapszervezetében kitört csetepaté kapcsán megismerkedhettünk olyan ideológiai álláspontot levőkkel is, akik úgy tűnik, gondosan őrködni fognak dzsentri és kiskirálykodó hagyományaink továbbélésén.

De hagyjuk őket, és azokat, akik úgy döntöttek, egyetemista énjüket nem kívánják a társadalmi mozgásokban való szerepvállalásként kiélni.

Ez az évfolyam azért volt izgő-mozgó, mert sokan voltak benne, akik vállalták fontos társadalmi szerepüket, ringbe szálltak olyan elméleti, gyakorlati, politikai kezdeményezések, áramlatok oldalán, amelyeknek szükségük volt erre, amelyeknek jót tett ez a nyilvánosság.

Ez a réteg nagyot lépett előre nézeteit, viselkedését tekintve. Az őszinte felháborodástól eljutott a gazdasági racionalitáson alapuló elméleti polémiáig, illetve többé-kevésbé fifikás politizálásig.

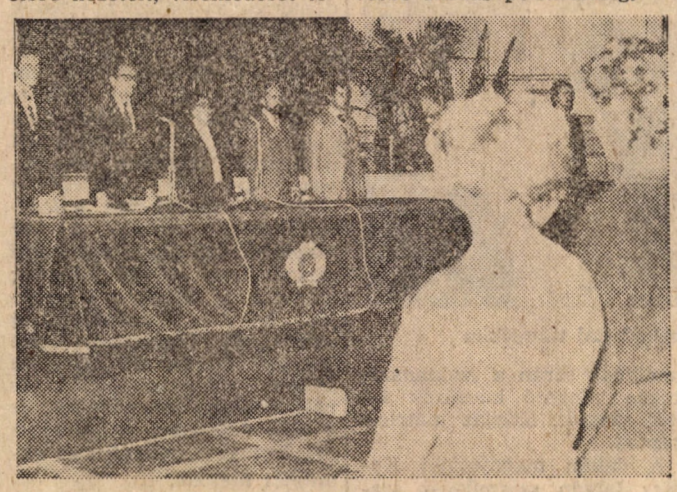

Az elnökség a ker. kar. diplomakiosztó ünnepségén

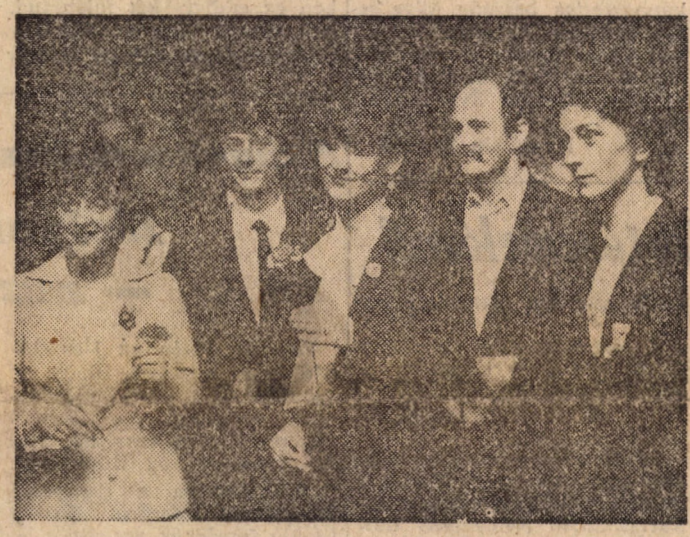

A búcsúzó nemzetközi szakos hallgatók

Fotó: Balázs Gusztáv

Az egész tulajdonképpen egy felszínesebb vitával, a KISZ és a klub körüli viharokkal kezdődött. Az ebben részt vevők még csak életmódmintáink korlátoltságával szembeni ellenszenvüket tudták kifejezésre juttatni. Ekkor született az, a konfliktusképesség meg nem tanulásából származó hagyomány, hogy egymásra is kiosztatnak a kígyó, illetve béka jelzők.

A pozitív állásfoglalások aztán klubrendezvényekben, a KISZ felhasználhatóságának kérdésében, oktatási reformelképzelések kifejtésében, Közgazdász-cikkekben, BEFÖTT-ben, ifjúsági parlamentben, miegymásban jutott kifejezésre.

Nemcsak a politikai intézményrendszer milyenségéről, mechanizmusai körüli viták-ban sikerült részt venniük, nemcsak a gazdasági mechanizmus, reform kérdésének újra felvetésében vettek részt, hanem az elsők közt bábáskodtak a szocializmus mibenléte újragondolási igényének megfogalmazásánál.

A legutóbbi EFIN tanácskozáson a többi egyetemek képviselői — miközben hallgatással és a részvétel kérdésének körüljárásával voltak elfoglalva — már nem is tudták követni a közgázos hozzászólásokat.

„Okosságunk" is terebélyesedett ezúton: a különböző egyetemeken tanulók induló feltevésként lebunkózzák egymást, mint ahogy az egyetemi közéletben „aktív" és „passzív" rétegek hasonlóan járnak el — de ne legyünk ünneprontók.

Azért vitatkoznunk kell Kollarik Amáliának, a kereske-

(Folytatás a 2. oldalon.)

Első kitüntetettjeink

Egyetemünk KISZ-bizottsága először ítélte oda újonnan alapított kitüntetéseit.

A *Pro Universitate* díjat az (a tanár, diák stb.) érdemli ki, aki a KISZ-bizottság megítélése szerint példamutató szakmai, tudományos, közösségi stb. tevékenységével kimagasló érdemeket szerzett egyetemünk igazi egyetemi rangra emelésében, aki a legtöbbet tette egyetemünk szakmai és közösségi életéért.

Az Egyetemi Közösségért díjat az érdemli ki, aki kiemelkedő közösségi tevékenységével a legtöbbet tette az egyetemi közösségért, az egyetemi közművelődésért.

Az Egyetemi Szakmai Munkáért díjat az érdemli ki, aki kiemelkedő szakmai tevékenységével a legtöbbet tette az egyetemi szakmai, tanulmányi, tudományos munka színvonaláért.

A díjak plakettből és pénzjutalomból állnak. Mindhárom díjat a legszélesebb nyilvánosság előtt, ünnepélyes keretek közt kell átnyújtani.

Első alkalommal az 1983. februári ballagás alkalmával, az elballagó évfolyam néhány kitűnő egyéniségének ítéltük oda e díjakat.

Pro Universitate díjat nyert el *Forrai István*, aki a lehető legszélesebb körű, nívós közéleti és szakmai tevékenységével általános megbecsülést érdemelt ki. Egyebek közt az AIESEC nemzeti bizottság elnökhelyetteseként és a KISZ oktatási munkabizottság vezetőjeként végzett áldozatos munkát az egyetem megújításáért, az egyetem funkcióinak tisztázásáért és minél színvonalasabb ellátásáért.

Az Egyetemi Közösségért díjat nyerte el *Magyar Éva*, aki elsősorban egyetemi tanácstagként fáradozott sokat a diákság érdekeinek méltó és eredményes képviseletéért, valamint első évfolyamfelelősként a fiatalabb nemzedéknek az egyetemi tanulmányi és közéleti tevékenységbe való eredményes bekapcsolásáért. Több díjat nyert az egyetemi és nemzetközi tudományos diákköri konferenciákon.

Az Egyetemi Szakmai Munkáért díjat nyerte el *Kalotay Kálmán*, aki a Rajk László Szakkollégium tagjaként, az egyetemi TDK-tanács tagjaként és számos tudományos diákköri díj nyerteseként tett nagyon sokat az egyetem szakmai-tudományos közéletéért.

Szakmai és közösségi tevékenységéért kitüntető oklevelet kapott *Boltizár Ildikó* (a néptáncegyüttesben), *Brecska Éva* (a KISZ-bizottságban), *Dobos Andrea* (a nemzetközi szakbizottságban), *Horvai András* (a kari tanácsban és mindenhol), *Magasházi Anikó* (az AIESEC-ben), *Monszpart Zsolt* (az énekkarban), *Pirityi Katalin* (többek között I. évfolyamfelelősként) és *Szmicsek Sándor* (az SG-ben és a Rajk László Szakkollégiumban végzett jó munkájáért).

Bár ezúttal díjat nem kapott, de szintén dicséretesen sokat tett egyetemünkért erről a kitűnő évfolyamról pl. *Héra Attila, Kövesdi Mária, Nádházi Ágnes, Oláh László, Stark Tamás.*

Köszönjük önzetlen fáradozásukat!

KISZ-bizottság

KEN — KEN — KEN

A KEN-nel kapcsolatos előzetes feladatok megoldását már minden karon és az első évfolyamon is gőzerővel megkezdte egy-egy kis csapat. Most szeretnénk újabb lendületet adni nekik. Leírjuk a programot, az előzetes feladatokat, a pontozási rendszert, amely ebben az évben jobban ösztönzi az előzetes propagandakampányt.

A program a következő lesz:

Március 10. (csütörtök): 14—18 óráig: Vásári mulatságok; 15 órakor: Ünnepélyes megnyitó; 15 órakor: 25 éves a KÖZGAZDÁSZ (születésnapi buli); 18 órakor: Diákrektor-választás; kb. 21.30-kor: Dizsi a zsibiben.

Március 11. (péntek): 9—16 óráig: Tudományos előadások (Lengyel L., Antal L., Fodor L., Gazsó F.); 16 órakor: Filmvetítés (Bombanő [Bo Derek], A koncert); 16 órakor: Gazd.-pol. kaszinó, árverés, végkiárusítás.

Március 12. (szombat): 9 órakor: Sportrendezvények; 15 órakor: Egyetemközi vetélkedő (résztvevők: ELTE TTK, Külker.-PSZF, KÖZGÁZ); 20 órakor KEN-bál.

A diákrektor-választás előzetes feladatai a következők:

— Bevonulás;
— Székfoglaló;
— Esti mese: egy közgázos élete öt év múlva;
— Bizonyítsa be a jelölt sokoldalúságát!

A diákrektor-választás pontozása a következőképpen történik:

Az összpontszám (875 pont) 60%-át a választáson érhetik el a zsüri pontozása alapján a jelöltek, 20%-át a hétfőtől szerdáig terjedő időszak propagandakampányára kaphatják a következő bontásban: hétfőn max. 50, kedden 60, szerdán 65 pontot kaphat a legjobb. Az értékelés „népszavazás" útján történik. A pontokat a beérkezett szavazatok arányában (százalékos) osztjuk ki. A népszerűségi index görbéjét folyamatosan nyilvánosságra hozzuk.

A további 20%-ot a vásári mulatság produkciói alapján lehet megszerezni: 75 pontot kap az a jelölt, akinek csapata a legtöbb produkciót nyújtja, 100 pontot pedig a választás zsürije (5 fő) fogja kiosztani a minőség függvényében.

Az egyetemközi vetélkedőre, amelyen részt vesz a Külker, PSZF, ELTE TTK, MKKE, írni kell egy kórusművet „Hozsanna az ösztöndíjhoz" címmel, illetve egy színpadi művet „A felvételitől a diplomáig" címmel.

Kérjük, gondolkozzatok e két feladaton. Ötleteitekkel keressétek meg a csapatkapitányokat, ill. a rektorjelölteket, hiszen valamelyikük lesz a KÖZGÁZ csapatkapitánya a vetélkedőn.

A részletes és egészen pontos programot március 10-én tudjuk kiadni.

SOK SIKERT! VISZLÁT A KEN-EN!

CSANÁDI PÉTER

Kijön valaki a tanszékről, vagy mi menjünk be?

Búcsúkézfogás a külkereskedelmi tanszéken

(Folytatás az 1. oldalról)

delmi kar dékánjának bevezetőjében elejtett megjegyzésével, miszerint a diplomakiosztó ünnepség a felnőtté válás útjának egy megállója. Rég felnőttünk már, legfeljebb eljátsszuk a gyereket, mert ennek diplomában, társadalmi pozícióban megtestesülő haszna van.

A diplomakiosztó ünnepséget megelőzte egy rövid ballagás, amelynek során a szaktanszékekre látogató búcsúzók 1-1 szál szegfűt, Közgáz matricát kaptak.

A dékán megnyitóját Kovács István színművész szavalata, ezt Lantos Imre dékánhelyettes beszéde követte. Az egyetem hallgatói nevében Csata Sándor nemzetközi szakos hallgató, a végzettek nevében Brecska Éva búcsúzott.

Komócsin Sándor

Személyi ügyek az ipari kari tanács napirendjén

Lapzártánkkal egy időben ülésezett az ipari kar tanácsa, amely legfőbb napirendi pontjaként *személyi ügyeket tárgyalt.* A kar *nyolc tanszékéből hatan lejárt,* illetve a tanév végéig lejár a *tanszékvezető megbízatása.* A kar tanácsa *négy tanszékvezető megbízásának meghosszabbításáról és két új tanszékvezető kinevezésének javaslatáról tárgyalt.* Hozzászólások és *vita nélkül többségi szavazással, 1988. június 30-ig javasolta a kar tanácsa Megyeri Endre* (ipargazdaságtan tanszék) és *Vági Ferenc* (agrárközgazdasági tanszék) *tanszékvezetői megbízásának meghosszabbítását. Bikics István* (technológia tanszék) *megbízását hároméves időszakra javasolta meghosszabbítani* a kar tanácsa azzal, hogy *ez idő alatt tanszékvezető-helyettesi megbízás létesítésével* segítsék az utód kinevelését. A közlekedési tanszék jelenlegi vezetője, *Barna Gyula nem kérte tanszékvezetői megbízásának meghosszabbítását,* így a *kar tanácsa Kovács Ferenc docens, tanszékvezetői kinevezésének támogatásáról szavazott,* és a javaslatot elfogadta. *Ollé Lajos közel három évtizede áll a statisztika tanszék élén;* most a kar tanácsa tanszékvezetői megbízásának *1986. június 30-ig történő meghosszabbítását támogatta,* szintén azzal *az ajánlással, hogy ezalatt az idő alatt oldják meg az utódlás problémáját. Baricz Rezső* docens esetében a kar tanácsa a *tanszékvezetői megbízás ötéves időtartamra való meghosszabbítását támogatta* a szavazás eredményeként.

A konkrét esetek kapcsán, de általános érvénnyel merült fel a vezetői teljesítmények nem eléggé szisztematikus értékelése, és a rotáció elégtelensége a vezetői pozíciókban.

A kari tanács *ezek után egyetemi tanári, illetve docensi kinevezések ügyében szavazott.* Ennek eredményeképpen *támogatta Páli Lászlónak a számviteli tanszék főállású egyetemi tanári címére való pályázatát,* valamint *dr. Szilágyi György pályázatát a statisztika tanszék főállású egyetemi tanári posztjára, Kostyánné Sebestyén Mária jelentkezését az agrártanszék egyetemi docensi munkakörére, valamint Hajtó Aurél pályázatát főállású egyetemi docensi címre.* A kari tanács ezt követően címzetes egyetemi tanári, illetve címzetes egyetemi docensi címek adományozásáról szavazott.

— r

Ált. kari tanács

Megújul a tud. szoc.-oktatás

Az általános kar tanácsa legutóbb hat napirendi pontot tárgyalt.

Átfogóan áttekintette a tudományos szocializmus tanszék és -oktatás helyzetét. Általános vélemény, hogy a tanszék a mai sok szempontból is nehéz helyzetben nagy igyekezettel próbál helytállni, újra s újra megújulni. Egyetértett a tanszék fejlesztési munkáinak alapelveivel, melyek: *a tárgy politikaelméleti jellegének további erősítése; a kor alapvető politikai folyamatai vizsgálatának előtérbe állítása; az, hogy az oktatásban érződjön, hogy ez hazánkban a szocialista társadalmat építő Magyarországon történik; az oktatás rugalmasságának és változatosságának növelése; és a diák választási lehetőségének biztosítása témákat és oktatókat illetően.*

Mindennek jegyében a jövőben az eddigi *két félév tud. szoc. és egy félév munkásmozgalom-történet helyett a tanszék egy korszerűsített két féléves tudományos szocializmus alapkurzust és egy féléves, alternatívan választható speciális kollégiumot indít.*

Poller Imre tanszékvezetői előterjesztéséhez és az új tematikához számos pontosító, a fő elvekben egyetértő tanári és hallgatói hozzászólás kapcsolódott. Ezzel összefüggésben vetődött fel újra nagyon élesen az is, hogy sem a tanárok, sem a diákok nem jutnak kellő mértékben hozzá bizonyos kiadványokhoz (a Kossuth számozott kiadványai, cikkek a nemzetközi sajtóból, napi VG stb.). Ez akadályozza a tájékozódást, nem lehet anyagi kérdés, ezen változtatni kell. Itt vetődött fel *Marton Imre* tanár úr javaslata is, amely az ideológiai tanszékek kapcsolatfelvételét, közös konzultációit szorgalmazza.

A továbbiakban a kari tanács melegen megköszönte *Nyilas József* 19 éves áldozatos tanszékvezetői munkásságát és vele egyetértésben a világgazdasági tanszék vezetésével *Palánkai Tibort* javasolta megbízni. Szintén 5 évre javasolta meghosszabbítani *Kiss Arthur* filozófia-tanszékvezetői megbízását, majd egyetemi tanári és docensi javaslatokról tárgyalt.

A félévi vizsgák értékelése kapcsán több tanszékről nehezményezték a vizsga előtti átjelentkezéseket. E lehetőség csökkentése ellen *Májer Beáta* hallgatói képviselő tiltakozott és az állami vezetés sem tervezi ezt.

Végül a doktori jelentkezések jóváhagyása váratlanul felkavarta a kedélyeket. A tanács, jogával élve, néhány esetben változtatott a jelentkező választott szigorlati tárgyain. Néhány hozzászóló ezzel nem értett egyet. *Elek Sándor* szóvá tette, hogy az értekezés puszta címének ismeretében a jóváhagyás formális lehet, ezt a kérdést a dolgozatot ismerő tanszékre kellene bízni. *Marton Imre* és *Horváth Balázs* szerint lehetővé kellene tenni, hogy a változásként javasolt tárgyak közül a jelölt választhasson. *Páli Lászlóné* dékán azonban úgy foglalt állást, hogy a tanszékek az eddigi gyakorlat szerint csak a témát és a vázlatot bírálják el, de az alaptárgyon kívül, a másik két vizsgatárggyal — a Doktori Szabályzat értelmében — nem foglalkoznak. Ebben a kérdésben a döntési jogkör a kari tanácsot illeti meg.

B.

Az 1983. évi fizetésemelésről

Az egyetemi szakszervezet bizalmi testülete 1982 decemberében új bér- és jutalmazási elveket fogadott el. Az 1983. évi bérfejlesztést már az abban foglaltaknak megfelelően bonyolítottuk le.

A költségvetésben biztosított bérkeretünkre 3,5%-os bérfejlesztési lehetőséget kaptunk, melyet 1983. január 1-i hatállyal osztottunk fel. Az előző évek gyakorlatától eltérően az idén nem volt lehetőség a bérfejlesztésre szolgáló összeg más forrásból történő kiegészítésére.

A központi keret, valamint az egységvezetők (dékánok, igazgatók) számára biztosított összeg levonása után a részegységek (tanszékek, osztályok) 1982. december 31-i állapotnak megfelelő státus szerinti bérükre azonos százaléknyi bérfejlesztést kaptak. A korábbi gyakorlattól eltérően az automatikus béremelést most a leosztott összegek magukba foglalták. Az ebből adódó aránytalanságok kiegyenlítésére is szolgált az egységvezetők számára biztosított keret.

A szakszervezeti bizottság megtárgyalta és elfogadta a bérfejlesztési összeg felosztásának arányaira vonatkozó állami javaslatot.

Továbbra is érvényben maradt az az elv, mely szerint 1 évnél rövidebb egyetemi munkaviszonnyal rendelkező dolgozó fizetésemelésben nem részesülhet. Minden területen érvényesíteni kellett azt a gyakorlatot, hogy a tanszéki, illetve részegységi béremelés elosztásának tervét a kollektívával ismertetni kell, a szakszervezet képviselőjének pedig egyetértési jogát kell gyakorolni. Bár igen rövid határidő állt rendelkezésre a lebonyolításra, tudomásunk szerint mindenhol sikerült a szükséges egyeztetéseket megvalósítani.

A béremelés tapasztalatainak elemzésére az állami vezetés és a szakszervezet bizalmi testülete is visszatér.

Somogyi Béláné
személyzeti csop.-vezető

A buli után

A munkaértekezleten

Helyettesítési bérek, fizetési arányok — munkaruhák, modortalan diákok

Február 17-én az I-es előadóban az egyetem, illetve az egyetemhez tartozó intézmények technikai személyzetének problémáit beszélték meg és orvosolták az illetékesek. A problémákra a gazdasági igazgatóság részéről Bozzay László főmérnök reagált.

Bozzay László elöljáróban elmondta, hogy ebben az évben a bérfejlesztési keretek alacsonyabbak a súlyosbodó gazdasági helyzet következtében. Éppen ezért a rendelkezésre álló béralapot a legjobbak bérének differenciálására igyekeztek felhasználni a brigádvezetők és a szakszervezeti bizalmik közreműködésével.

Az ehhez hozzászólók hiányolták a megszokott bérfejlesztésről szóló értesítést, mások arról panaszkodtak, hogy a fizetésemelést érintő levonások miatt annak csak egy részét kapták kézhez.

Bozzay László válaszában elmondta, hogy ezek az értesítések a számítógépes bérszámfejtésre való áttérés miatt késnek.

A felszólalók többszörösen visszatérő problémája a helyettesítésekért járó bér minimális volta, illetve elmaradása volt. Különösen azért nehéz kérdés ez, mert mint a munkaügyi szabályzat előírja, helyettesítési bért csak annak a dolgozónak lehet fizetni, aki a 30 napnál tovább távol levő kollégáját helyettesíti. Ennek megoldást csak egy, decentralizált bérgazdálkodás bevezetése teszi lehetővé, mondta a főmérnök. Abban az esetben ugyanis lehetőség ígérkezik arra is, hogy a megmaradt bérgazdálkodási keretösszegből azok is részesüljenek, akik a 30 napnál kevesebbet hiányzó kollégáikat helyettesítik, valamint mód nyílik a differenciáltabb bérezésre is. Ezt a bérgazdálkodási formát a közeljövőben kívánják bevezetni.

A kollégiumokban dolgozók felvetették, hogy a portások fizetésének egyenes arányban kellene állnia az elvégzendő feladatok mennyiségével. Nevezetesen azzal, hogy egy négyszáz fős kollégiumban több feladata van a portásnak — a telefonhívások csúcsidőszakában éppúgy, mint a postai küldemények átvételekor —, mint annak, aki 120 fős kollégiumban dolgozik.

Bozzay László helyt adott e felszólalásnak, és orvoslásának egyrészt plusz munkaerő felvételét tartotta — amire a kollégiumi gondnokkal együtt visszatérnek, valamint a már említett decentralizált bérgazdálkodás adta lehetőségeinek felhasználását a férőhelyek szerinti differenciálásban.

Szintén a kollégiumokban dolgozók képviselői vetették fel, hogy a hallgatók, vagy vendégeik minősíthetetlenül viselkednek velük akkor, amikor öt-tíz perc türelmet kérnek tőlük egy-egy közösségi helyiség kitakarítására.

A főmérnök elmondta, hogy jól ismeri ezeket a problémákat, de nem tud rajta segíteni. A kollégiumokba felnőtt emberek kerülnek be, akiket nagyon nehéz megnevelni. De talán a jobb körülmények rábírják majd a hallgatókat a kulturáltabb viselkedésre.

A vizes helyiségek takarítása kapcsán merült fel a védőruhák kérdése. Az egyik súlyos probléma, hogy milyen lábbelit kapjanak a takarítók, és milyen módon kapják ezt meg. (Árát, utalványt vagy a megfelelő méretet?) E kapcsán vetődött fel az is, hogy az elmúlt évben megállapított köpenyvásárlási keret, a legolcsóbbaknál is kevesebbnek bizonyult. A főmérnök megígérte, hogy e kérdés tisztázására mielőbb sor kerül a szakszervezet bevonásával.

Az utolsó felszólalások a február 12-i Rolls-koncert utáni állapotokat tették szóvá azért, mert a takarítónőknek kellett társadalmi munkában kitakarítaniuk a használt helyiségeket, amelyek takarításáért a közművelődési titkárság megkapta a megfelelő díjat.

Bozzay László erre válaszolva elmondta, hogy jegyzőkönyvet vettek fel a hétfőn reggel tapasztalt állapotokról (ablakbetörés, takarítás hiánya stb.), amit továbbítanak a közművelődési titkárságra. Remélhetőleg ezután az így is, úgy is a takarítónőkre váró munka tényleges elvégzéséért megkapják bérüket.

Végezetül Sebestyén Mária, a szakszervezeti bizottság munkaügyi felelőse kért szót, aki a fizetésemelésekkel kapcsolatban elmondta, hogy a jelenlegi szakszervezeti felállásban áttekinthetetlen a bérelosztás végrehajtása, hiszen egy-egy dolgozó több szakszervezeti bizalmihoz is tartozik. Felülvizsgálják ezt a szakszervezeti felosztást, és két-három hónapon belül megpróbálnak munkaterületenkénti szakszervezeti sejteket kialakítani úgy, hogy a bizalmiak jobban megismerhessék tagjaikat.

— cz —

Jog-os képek

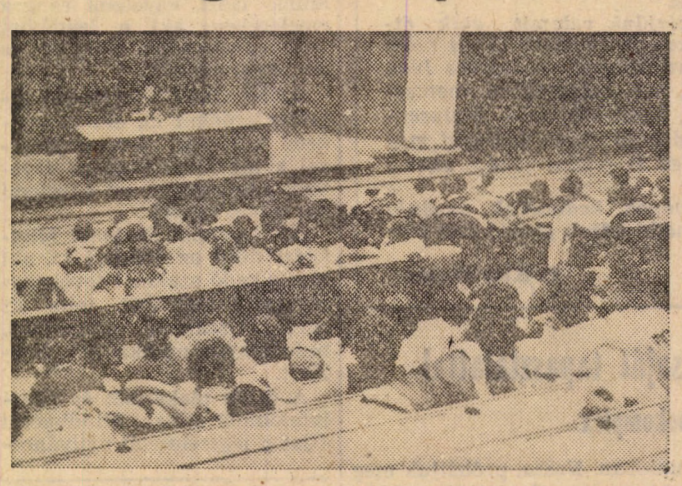

— Most a szerződésekről beszélek, melyeket általában nem tartanak be — mondja dr. Sárközi Tamás, az előadó.

(M)ilyen szorgalmas jegyzetelés!
Fotó: Balázs Gusztáv

KISZ-bizottsági ülés

Rendkívüli KISZ-bizottsági ülésre került sor február 24-én. A testület döntött a közművelődési tábor célját, időpontját, a külföldi építőtáborok szerződéskötéseire kiutazókat, a ballagási kitüntetésre javasoltakat illetően, és tájékoztatást hallgatott meg néhány szervezeti és rendezvényekkel kapcsolatos szervezési kérdésben.

Vélemények az egyetemi reformról (I.)

Szakmai közéletet, módszereink megújítását

Sorozatunk az egyetemünkön — a Politikai Bizottság 1981. február 3-i határozata óta — immár két esztendeje folyó képzési reform-vitához kapcsolódik, hogy markáns véleményekkel, különböző szempontokkal segítse e vitak gyorsulását, nyíltabbságát, eredményességét. Lehetőséget adunk arra, hogy a leginkább reflektorfényben álló vezetők és hangadó személyiségek mellett mások véleménye is napvilágra jusson, azoké, akiken a reform végigvitele áll, vagy bukik: tehát mindnyájunké. Első beszélgetőpartnerünk Lantos Imre, a külkereskedelmi tanszék docense, dékánhelyettes.

— Valamennyire ismerjük a társadalom elvárásait, a hallgatók igényeit, az egyetemi vezetők érdekeit. De hogyan vélekedik az egyetemi reformról maga az oktató, aki a legtöbbet tehet a reform törekvéseiért, vagy ellene?

— Elöljáróban: a diákokon és a vezetőkön kívül a szélesebb közvélemény figyelme is ránk irányul. Legutóbb a Figyelőben vállalati oldalról olvastunk szemrehányást, hogy az egyetem a készségek induló és elérendő szintjével alig foglalkozik, hogy a végzettek problémamegoldó képessége nem megfelelő. 1968 óta a gazdaságirányítási rendszer megerősítette a vállalati érdekeltségeket, de arra mintha kevésbé törekednénk, hogy az egyetem tevékenységét is a változó érdekeltségi viszonyokon keresztül mérjük. Engem, mint oktatót, most az foglalkoztat, hogy a folyó teendőket hogyan köthetjük össze a perspektivikus feladatokkal, a nyilván nyitottan, alternatívákban megfogalmazódó távlati elképzelésekkel.

A tanár mindennapi részt-vékenységeiben zárványok érzékelhetők, amelyek bénítólag hatnak. Ma nem a részt-evékenységek jó oldalai kummulálódnak eredményes oktató-nevelő munkává és jó közérzetté, hanem a részterületek gyengeségei adódnak össze. Másfél évtizedes egyetemi reformmunkálataink gyakran öncélú szervezeti intézkedésekbe torkolltak, nem váltak egyértelművé a tartalmi feladatok. Ezek két irányban is megfogalmazhatók, egyrészt tudományos munkánk problémáiból adódnak, másrészt oktatási módszereinkből, melveknek elavult formáit cipeljük magunkkal.

— A tudományos munka mely problémái gátolják az oktatást is?

— Ismeretes, hogy az ötvenes években kettévált a felsőoktatás és a kutatás intézményrendszere. Az egyetemen ugyan publikációkban nem maradunk el, de a kutatás feltételei különböző okokból igen gyengék.

— A publikációk fele, a kutatási célú pénzeszközöknek viszont csak egytizede a felsőoktatásé.

— Hiányoznak alapvető kézikönyvek, a tudományterület ismeretanyagának leülepedése. Szűkebb környezetemből véve a példát, külkereskedelmi lexikon nálunk pl. 1959-ben jelent meg utoljára, a külkereskedelem minden részterülete viszont átfoghatatlan az egyes tanár számára. Ráadásul a közgazdaságtudomány ágainak egymásrautaltsága nő, de a tanszéki elkülönültség fokozódik egyes együttműködési példák (pl. blokkoktatás) ellenére. Nem puszta szervezeti intézkedésre van szükség, hanem a tanszékek közti sokrétűbb együttműködési formákra. Túl a nyilvános szakmai vitákon, amelyek ma jórészt monológ jellegűek, szükség lenne a különböző tanszékek szakcsoportjainak együttműködésére, a szakcsoportok szerepének erősödésére. Ma előfordul, hogy 5-6 tanszéken is foglalkoznak hasonló témával, de külön-külön. Mátrészt az interdiszciplinaritás erősödésére volna szükség. Mindenkinek magának kell módszertani szakértővé is válnia, mert a módszertani szakemberek nem tudnak a szaktanszék kutatásaiba kapcsolódni. A szakcsoportok szerepének növekedése segítené a kutatás jelenlegi individualizáltsága feldolgozását, a team-munka erősítését is.

— A — nyilván rugalmasan változó — kutatási csoportok szerepnövekedése jó hatással lehetne az intézményi demokráciára is, a tanszékvezetés szerepének decentralizálásával.

— Egyetértek. De a kutatás problémája továbbá az is, hogy az egyetemre a kutatóintézetek eredményei is csak véletlenszerűen, személyes kapcsolatokon át jutnak el. Az egyetemen azonban amúgy sem lefölöző oktatásra van szükség, nem a tudomány eredményeinek puszta továbbadására, hiszen az egyetem feladata nemcsak ismeretek átadása, hanem szakemberré, kutatóvá nevelni is. Erre csak az képes, aki maga is szenvedélyes kutatója szakterületének. A külföldi tanulmányutak, a szerződéses munkák, a külső kapcsolatok visszaesése következményeit is mérsékli, az oktatói továbbképzés szempontjából is jelentős, ha legalább az egyetemnek szakmai nyilvánossága van. A közgazdaságtudományok részterületeinek egymásrautaltsága különösen a ma jelentkező új helyzetekkel összefüggésben csak fokozza az egyetemi közönség a szakmai közélet iránti igényt, ma mégsincsenek nyilvános szakmai fórumaink.

— A nyilvánosság növelése, politikai közéletünk javításának is kulcsa.

— Valóban. De visszatérve: a gazdaságtörténet, a matematika eszközeinek és szemléletének a közgazdasági oktatásba való bevonásának egy-másfél évtizeddel ezelőtti jó tapasztalatai nyomán ma pl. a szociológia, a gazdasági jog, a politikatudomány eszközeinek és szemléletének fokozott bekapcsolását is szükségesnek tartom az oktatásba és a szaktanszékek oktatásába is. Ez is a tanszéki elkülönülés oldását kívánja meg. A tanszékközi szakmai vitákat feltételezi az általános képzés és a szakképzés viszonyának körvonalazódó átgondolása is. A politikai gazdaságtan új rendszerű tananyagának vitája jó példa volt az együttműködésre, bár ez valamelyest utólagos volt. A továbbiakban főként a népgazdaság tervezése, a népgazdaság pénzügyei, a külkereskedelmi ismeretek, a világgazdaságtan tananyagaival kapcsolatos eszmecsere időszerű. Az ilyen együttműködés esetlegességét, problémáit a hallgatók érzékelik igazán. E koordináció technikai előfeltétele az információáramlás a tanszékek között a minden, vagy majdnem minden hallgatót érintő tárgyakkal kapcsolatban. A szakok és a félévek követelményszintjének és terhelésének egyenletessé tétele, átfogó rendezése is folyamatos, közös munkát igényel. Ez egy pár oktatóból álló oktatásszervezési csoport folyamatos munkáját tenné szükségessé, és nem elegendő az operatív tantervvel pár hétig foglalkozni.

— Ezzel már át is nyergeltünk a kutatás problémáiról az oktatáséira.

— Módszereink avittságairól szólva a fő akadály szerintem az alapozó, általános és módszertani képzés, valamint a szakképzés időben és módszerekben való összemosódása. A kettőt szerintem is időben szét kéne választani és profiljukban megtisztítani.

— Tehát az elmélet legyen igazán elmélet, a gyakorlat pedig igazán gyakorlat?

— Szükségesnek tartom az alapozó tárgyakat jórészt a képzés első két, két és fél évére összpontosítani, majd a szakképzésben a rugalmasan felhasználható alapok gyakorlati közelségű felhasználását oktatni. Erre szolgál a kereskedelmi kar több kezdeményezése. Az egyik a szakmai gyakorlatnak a folyamatos vállalati gyakorlásra való átváltása. A szaktanszékek és bázisvállalataik együttműködési szerződése érdekeltté teheti ebben a vállalatokat és egyben az egyetemi munka menedzselését is segítheti. Az alapozó képzésben szükséges az alapozó tárgyak összehangolása. a nemzetközi gazdaság, a népgazdaságtan, a vállalati gazdaságtan és hosszabb távon a családgazdaságtan alapjainak tanítása. Az előbbiben az új pg. tananyag nagyot lépett, az egységes vállalatgazdaságtani ismeretek kialakítása azonban még késik. Így pl. a marketingelméletnek és -módszertannak nemcsak a kereskedelmi szakokon való oktatása is. A kereskedelmi karon mi már régen egyetértünk az általános és a szakképzés ilyen szétválasztásában.

Mindkét képzés módszertani elmaradását segítené viszont, ha a jegyzetírást, és különösen a kézikönyvek, a példatárak készítését ösztönöznék. Az órákon így az ezekben rendszerezetten összefoglaltakon túli dolgokkal lehetne foglalkozni és ez az egyes hallgató számára szóló személyes feladatok kijelölését, konzultációs kapcsolatok kiépítését segítené.

— Ez lehetővé tenné az óraszámok csökkentését, ami az öntevékeny hallgatói munka előfeltétele?

— Igen, ez az, ami lehetővé tenné, főként az előadások csökkentését, valamint a szemináriumok, gyakorlatok valódi szemináriummá, gyakorlattá válását. A szakképzés időszakban így valódi munka, házidolgozatok, esettanulmányok készítése, kiscsoportos tevékenység folyhatna. A kérdés az, hogy az első négy-öt félévet mennyire bírnánk kiscsoportos foglalkozásokkal, hogy hol az átvezetés az utolsó félévek szakszemináriumi, nyelvi kiscsoportjaihoz.

— A KISZ-esek javaslatai szerint ez az átvezetés a proszeminárium forma megerősítése lenne.

— Valóban, a proszeminárium, az önálló tanulásba, kutatásba való bevezetéssel alkalmas erre.

Látható tehát, hogy az oktatás megújítása nemcsak a hallgatókkal szembeni nagyobb követelmények kérdése, hanem a tanszékek, a tanárok muníciójának és módszereinek függvénye is. Az oktatás és a tanulás egységes folyamatának tevékenységre orientáltnak kell lennie.

— Végül azt kérdezem: hogyan értékeli egyetemünkön a reformfolyamat eddigi előkészületeit?

— Jó bennük, hogy nem tévedtek szervezeti kérdések útvesztőibe, sem elavult vagy meggondolatlan oktatási módszerek erőltetésébe. Szerintem viszont rossz bennük, hogy a sok fórum, a sok vita rendre visszatér a startvonalhoz. Félek, hogy a korszerűsítés tartalmi vonatkozásai újra háttérbe szorulhatnak.

Még egyszer hangsúlyozom: a folyamatos és a távlati teendők köztes területein kell előrelépnünk, előrehaladnunk.

B. Kiss T.

Egy kornaista vallomásai

Hamarosan lejár a TDK-dolgozatok leadási határideje. Csoporttársnőmet, *Majer Beát* faggattam, miről ír.

— *Nem, nem hiszem, hogy feltaláltam a spanyol viaszt. Csak szerettem volna minél jobban elmélyedni a puha költségvetési korlát rejtelmeiben.*

Még másodévesként olvastam Kornai János Hiány című munkáját, az egész gondolkodásmódomat megváltoztatta. A szakkollégium téli táborában Chikán Attilával, a kollégium igazgatójával elemeztük ezt a művet. Azóta foglalkozom a témával. Részt vettem azon a szakkollégiumi kurzuson, amelyet Vértes András, az Országos Tervhivatalban dolgozó ifjú titán vezetett a beruházásokról. Ezenkívül a Magyar Nemzeti Bank Hitelpolitikai Főosztályán gyűjtöttem anyagot, beszélgettem a témával foglalkozó szakemberekkel, és felhasználtam statisztikai adatokat is.

Hogy sokan vitatják Kornait? Ez egyáltalán nem baj. Egyébként én kornaistának vallom magam. Sokan lebecsülik a Hiányt, mert „olyan dolgokról van benne szó, amit mindenki tud". Azt hiszem, az rendkívül nagy dolog, ha valaki minél hűebben leírja és magyarázza a valóságot.

Konkrétan azt vizsgáltam, hogyan függött össze 1968—1978 között a beruházási rendszer és a vállalatok költségvetési korlátja. A dolog lényege egészen leegyszerűsítve az, hogy gyakorlatilag a vállalatok minden hitelkérelme meghallgatásra talált, ha csak pénzük hiányzott a beruházáshoz, nem kellett attól félniük, hogy csupán ettől meghiúsul az elképzelésük. Próbáltam feltárni a helyzetet előállító okokat. A felszínen a gazdasági mechanizmus inkonzisztenciája, az intézményi rendszer fogyatékosságai váltották ki a hitelek túlfolyósítását. Ezen túlmenően azonban úgy vélem, mélyebb okai is vannak a beruházási, s ezzel összefüggésben a hitelezési rendszer fogyatékosságainak.

Úgy vélem, a beruházási rendszer ebben az időszakban rendkívül sok hibával rendelkezett. Lehetett toldozgatni-foltozgatni, de attól még alapvető hibái megmaradtak.

A TDK-dolgozatomat egyébként egy lépésnek tartom a diplomamunkám felé (az előző lépés a pg-verseny volt a második évben).

Számomra a TDK-írás meglehetősen nagy erőpróbát jelent. Éppcsak belekóstoltam a témába, így minden cikk száz újat vont maga után. Kevésnek bizonyult az idő is, és a felkészültségem sem tartom elegendőnek. Most döbbentem rá igazán, iszonyatosan kevés, amit tudok! Ez nyilván azzal van összefüggésben, hogy a TDK írásakor volt először alkalmam hosszabb időszakon keresztül belemélyedni valamibe.

Ismerőseim, akik idejártak az egyetemre, amikor idejöttem figyelmeztettek: nem lehet mindennel foglalkozni, ki kell választani egy témát, amivel végül is foglalkozik az ember, s amihez többé-kevésbé érteni fog. A szakkollégium is ebbe az irányba kíván ösztönözni bennünket. Nem mondom, hogy nem tanultam hasznos dolgokat az elmúlt két és fél év alatt. Mindenbe belecsipegettem, de úgy érzem, semmit sem tudok alaposan. Az egyetem nem ösztönöz arra, hogy egyetlen tárgyra, témára koncentráljunk, és abban kiemelkedőt alkossunk. Mindenütt a tanulmányi átlageredményt nézik, ettől függ az ösztöndíj, ez az első rovat minden kérdőíven. (Persze azért nem azt mondom, hogy a „kedvenceken" kívül mindenből kettesnek kell lenni.)

Úgy gondolom, a TDK komoly mérce. Nehéz dolog még akkor is egy ilyen dolgozat megírása, ha főleg különböző irodalmak összeollózásából áll. Ez az ollózás persze csak az első lépés, de azt mindenképp mutatja, hogy valakiben egyáltalán felmerül annak az igénye, hogy egy szakmai kérdésben elmélyüljön.

Hogy mi a legnagyobb próbatétel? Nem is elsősorban a TDK megírása. A pg-versenyen tapasztaltam, milyen vért izzasztó megvédeni a hallgatóság előtt a véleményemet. Ahogy harminc-negyven figyelő szem rám tapad. . Ez az, amit szinte egyáltalán nem tanulunk meg az egyetemen Hogy hogyan kell megvédeni az álláspontunkat. Pedig az „életben" sokszor már nem választhatunk, hogy akarunk-e vitatkozni valamiről. Meg kell győznünk a többieket, és nincs tapasztalatunk abban, hogy miként fogjunk hozzá.

Dukász Anna

Fotóséta az új könyvtárban

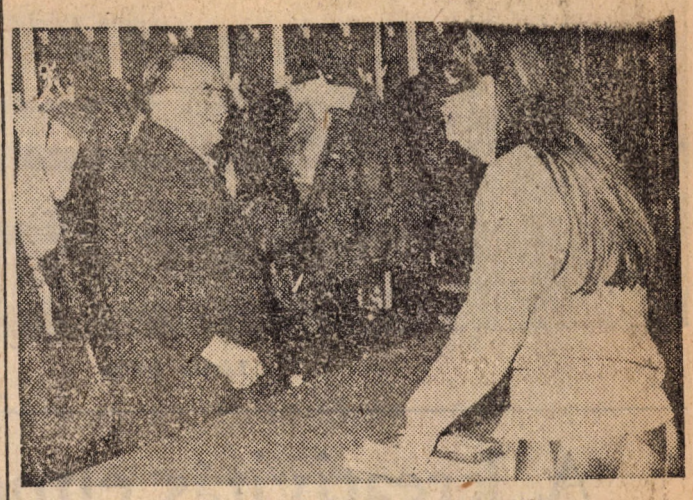

Megőriztük a ruhatár árszínvonalát

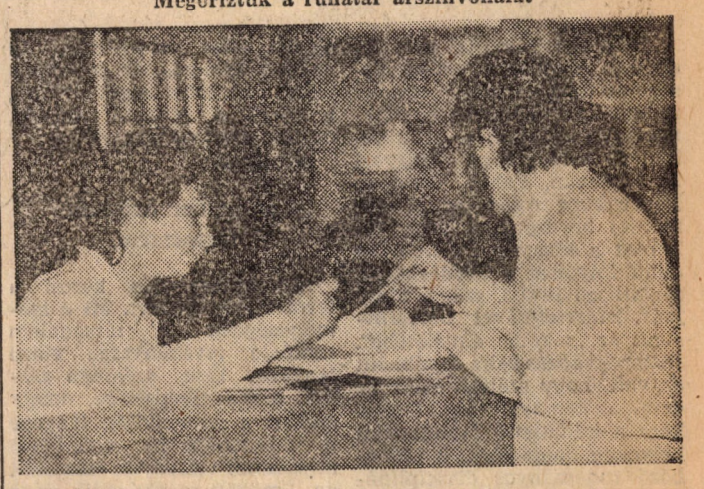

Szerencsére a Közgázon csak itt ismeretes a katalógus

Én az egész könyvtárról kérek fénymásolatot

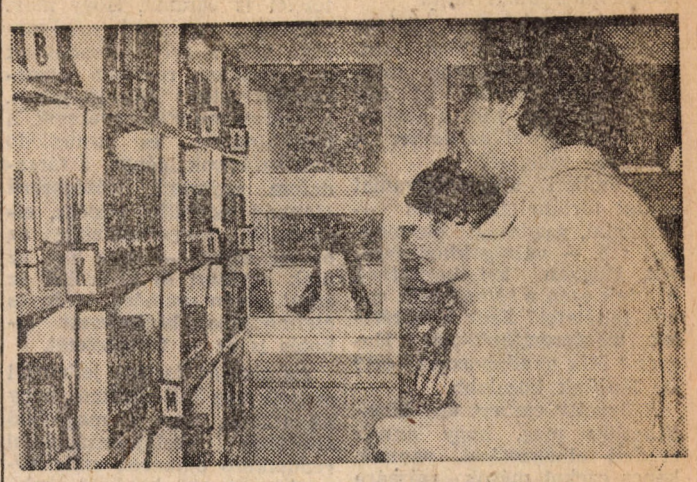

Új ábécé a szabadpolcos kölcsönzőben

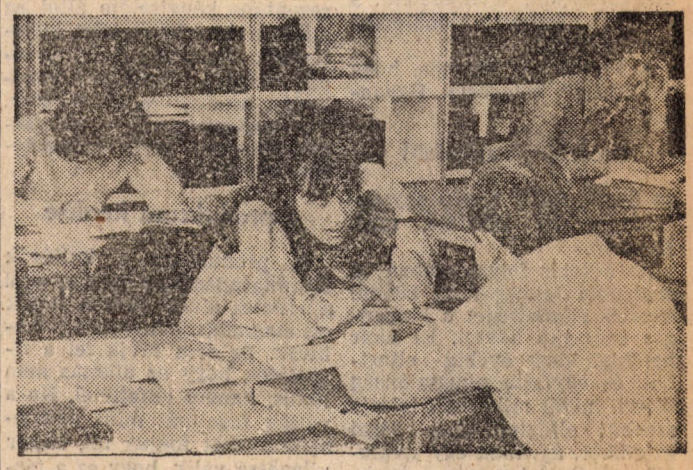

Látom ebből sem lesz ma már tanulás

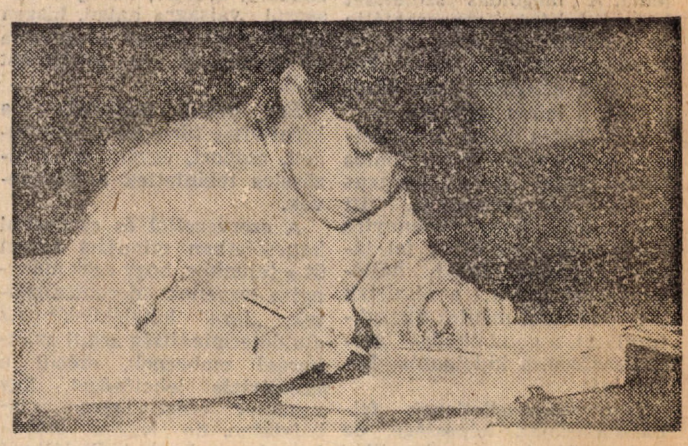

Készül a diplomamunka

Balázs Gusztáv felvételei

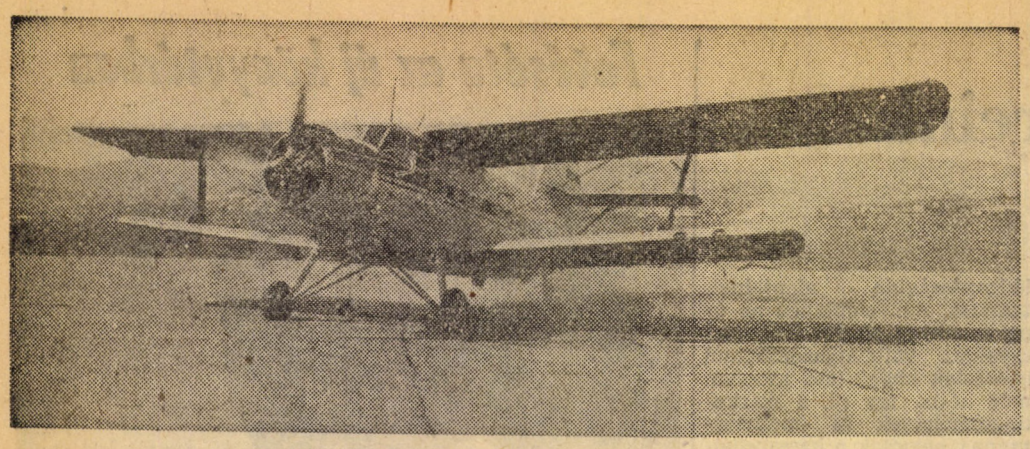

Légies forma (Fotó: Balázs Gusztáv)

A kreativitás elméletéről

„Interdiszciplinális alkotáselmélet lehetősége, szükségessége és főbb kérdései" címmel tudományos tanácskozást tartottak az egyetemen. Jó alkalom ez arra, hogy Magyari Beck István, Fehér József és Ranschburg Ágnes problémafelvető bevezetői, a vita, valamint a Magyar Tudomány című folyóirat e kérdéskörrel foglalkozó 1982/3. száma alapján*, ismertetésével betekintsünk az „alkotás elméletébe". (A tanácskozás célja egyébként az volt, hogy szélesíttessék az ezzel a témával foglalkozók köre a különböző foglalkozási helyeken dolgozókat, a különböző tudományos diszciplinákat művelőket tekintve.)

Az alkotásra vonatkozó kutatások keletkezése egybeesik a természettudományos módszerek univerzalitásra való törekvésével, amelyek tehát meg akarták hódítani a pszichikum és a lélek misztikus világát is. Különböző irányzatok születtek. Az empirikus teljesítményvizsgálatok alapfeladatok kísérleti személyekkel való megoldatásából igyekeznek következtetéseket levonni az alkotás folyamatára. A fizikalista irányzat az alkotás működésrendszerét konstrukciók analógiájával igyekszik leírni, ezzel szemben a biologista irányzat a biológiai alkalmazkodásban lát erre modellt. A komplexitásra törekvő pszichoanalízis egy-egy személyben a biológiai és szociális erők küzdelmének egy-egy kompromisszumát látja.

Az emberben, mint mikrokozmoszban feltehetően minden fajta mozgásforma megtalálható. A kérdés itt úgy merül fel, hogy miben azonos, és miben tér el az ember a környező világtól?

Az emberi alkotásfolyamat eddigi történelme során — ökológiai, gazdasági, életmódbeli stb. — válságokhoz vezetett. Hogyan keletkezhetnek új utak ezen a téren? Mik ennek feltételei? Ezek a feltételek megteremthetők-e? Hogyan? Mik akadályozzák ezt? De lépjünk közelebb.

A kreatív embert úgy közelíthetjük meg, hogy annak eredeti elképzelései vannak, képes ezeket mások számára is érthető formában leírni, megvalósítani, elterjeszteni, s ezzel az emberi jobbléthez hozzájárulni.

A kreativitás lényege, hogy „minőségi" kategória. Ugyanúgy

kreatívnak minősül

az üzemi újító, a nép egyszerű tagja, ha feltaláló, mint Einstein.

Az alkotás folyamatában a probléma felmerülését követő kezdeti ötletbőséget a lappangás időszaka követi. Ez akár hetekig, vagy évekig eltarthat, és egyfajta nyugtalanság kíséri, mivel miközben tetszés szerinti elfoglaltságait végzi az ember, agyának egy szegletében érik, jelen van a probléma. A megoldás születését klasszikusként reprezentálja az archimédeszi anekdota, a heuréka a fürdőkádban. Ezt követi a szisztematikus bizonyítás, a leírás időszaka.

Az alkotás belső feltételeinek sorában rendkívül fontos helyet foglal el a divergens gondolkodás képessége. Itt merül fel, hogy mennyire könnyedén használjuk fel tárolt információinkat, hajlékonyságot jelent, a részletek konvencióktól mentes átstrukturálását, a gondolkodás szokatlanságát, a kidolgozás képességét.

Lényeges a véletlenek felhasználásának képessége, de az intuíció és a racionalitás együtt vezet eredményre. Az egyik csapongó, az eredmény elérésének lehetőségét növeli, a másik a témánál marad, mindig eredményre vezet.

Az alkotás

az ember nembeli természete.

A felvilágosodás keresi a természetes embert. Mi a személyiségnek a társadalom romboló tevékenysége előtti lényege? Ezzel szemben alakult Marx elképzelése, amely szerint a személyiség lényege a mindenkor rá vonatkozó társadalmi viszonyok összessége. Emögött meghúzódik az az inplicit előfeltevés, miszerint minden ember *hiányosan* születik, a veleszületett emberi lényeg egy hiány.

Az újkor, amely bevezeti — technikai beállítottságának megfelelően — a világnak egy nagy gépezettel való azonosítását, amely az istenséget is mint a gépezettel termelő istent ragadja meg, nem tud mit kezdeni az indetermináltsággal, a hiánnyal. Számára mindennek törvények determinizmusában kell alakulnia.

Ennek meghaladásával ma már kiindulhatunk abból, hogy az ember alapvetően „hiányos". Az egyént problémaszituációnként ragadva meg, megjelenik az ember természete, élete, mint állandó probléma megoldás, azaz alkotás. Ennek persze egyéb előfeltételei is vannak. Hogy mást most ne is említsünk, sok igazsága volt a felvilágosodásnak a társadalom romboló természetéről vallott filozófiájában. A merev munkaszervezetek, a programozott és ismétlődő munkafázisok igénye, a társadalom egyszerű, középszerű életmód modelljei elfedik, elnyomják, megsemmisítik az ember alkotó — még ha az csak egyszeri és kizárólag az adott egyén számára érvényes életmódjában kivitelezett alkotás is ez — természetét.

Az alkotás formai jellemzői mellett meg kell említeni, hogy az alkotás nem a megfelelő általános tulajdonságokkal rendelkező emberek cselekvése, hanem egy konkrét szubkultúrából kinövő, annak reprezentáns képviselője által az alkotási kísérletek közt kifejlesztett általános tulajdonságok alapján véghezvitt viselkedés, produktum létrehozása.

A tanácskozáson az alkotásproblémakör egyik metszetében merült fel

a produktum kérdése

A produktum a kultúrák fennmaradásának záloga, ahol nincsenek alkotó produktumok ott stagnálás, hanyatlás következik. Ez arra hívja fel a figyelmet, hogy az alkotás nem luxus, hanem létfeltétel. Ha a válság fogalmát mint problémaszituációt fogjuk fel, akkor világossá válik, hogy az a társadalom kreatív, amelyik válságról válságra halad, hiszen minden probléma megoldása új szituációt — problémát szül.

Egy másik metszetben a kreativitás társadalmi, szervezeti, csoport, egyéni vonatkozásaira tekintettek a résztvevők.

A szervezettel és csoporttal kapcsolatban mindjárt szöget üt a fejünkbe, hogy ezek menynyire legyenek decentralizáltak, „laza" kötelékűek? Az aluldeterminált ság segíti az útkereső embernek, erősíti a kreativitás lehetőségét. Egy rendszer ezért legyen szabálytalan, de legyen szabályos is — hogy kalkulálható legyen a benne résztvevők számára. Mindkét tulajdonság a rendszer továbbélésének, folytathatóságának biztosítéka, feltétele.

A kisvállalkozások korában, amikor ezektől éppen a mozgékonyságot, az alkotó gazdasági viselkedést várjuk, sajátos kontraszt egy IBM, egy Bábolna, amelyek hatalmas bürokratikus apparátusuk, szervezeti, technológiai apparátusuk, szervezeti, technológiai fegyelmük ellenére vagy mellett a legkreatívabb szervezetek közé tartoznak.

A probléma általánosabb. Az egyén, a szervezet, a társadalom sem lehet meg fenntartó (pl. rituálék által rögzített), és megújító (játékok, játékosság) funkciók viselkedése nélkül. Azt hiszem a kreativitás szempontjából a biztonság igénye úgy fogalmazható meg, hogy folyamatosan meg kell szerezni mindazokat az információkat, készségeket, hozzáállást, tudást és tapasztalatot, ami biztosítja, hogy a jövőben is megmaradjon a kreativitás képessége. Aki csak alkalmazkodik, ismétel az a szolga, akit már „gróféknál" is kirúgtak, ha a helyzet rosszabbra, válságosra fordult. Nehogy analógiává váljék ez a kis képlet!

Tekinthető-e a szervezet pusztán a társadalom alrendszerének? A szervezetek szempontjából a társadalom érvényesülésük alrendszere. És ugyanígy az egyén esetében. Az egyén önalkotásának a társadalom alrendszere. Menynyiben valósítják meg meglevő társadalmi intézményeink ennek a dialektikának az érvényesítését?

A kreativitás személyi tényezőiről elmondható például, hogy a kreatív személyiségben létezik az értékeknek egy belső központja. Anélkül, hogy a külvilág ítéletét semmibe venné, azonosulni tud egy olyan tevékenységgel amely aktualizálja képességeit, olyat tételez fel, amelyet nem tapasztalhat közvetlenül környezetében.

A régi és új közti átmenet, az új születése átmeneti, bizonytalansággal jár, valahol itt juthat szerephez a játék, a játékosság, mint valami ami oldhatja ezt az állapotot, megkönnyíti az eredmény elfogadását.

A kreatív személyiségnek rendelkeznie kell egyfajta toleranciával a vereségek, kudarcok elviselésében. Ez a képesség teszi lehetővé, hogy az egyén bukása után „sebei nyalogatása" helyett mozgósítsa képességeit, önmagát az alkotásra.

Bebizonyítható, hogy az ember az őt érő hatásokat feldolgozza úgy is, hogy az összes háttérinformációt, tapasztalatát bedolgozza a jelenség újraalkotásába. Így születnek művészi alkotások másolás helyett.

A tanácskozás legfontosabb tanulságát a kívül álló számára talán mégsem ezek az általános érvényű az emberi társadalom számára hasznos, hanem a különbejáratú egyéni érvényességű (csoport érvényességű) alkotások problematikája jelenti. Mi tartja vissza az embereket abban, hogy ugyanannak a dolognak, a facsavar elkészítésnek, tanulásnak, szerelemnek, házasságnak, szóval mindennek a megoldásában eredeti egyéni csoport érvényességű megoldásokat produkáljanak?

K. S.

*/Itt lényegében a kreativitás jobb érthetősége kedvéért interpretálom Magyari Beck István és Klein Sándor cikkét.

Hogyan alakul ki kettős politikai énünk?

A politikai szocializáció kérdéséről tartottak tanácskozást az MTA egyik kutatási irányának, az ifjúságkutatási főirányt kutatói, szakértői. Az MSZMP Társadalomtudományi Intézete (mint e kutatás „fővállalkozója") mellett részt vettek ezen a KISZ KB ifjúságkutató csoportjának az MM Oktatáskutató Intézetének, a Politikai Főiskola szociológia tanszékének, és a KSH-nak munkatársai.

Sikerült elbeszélgetni a tanácskozásról az ELTE ÁJK Állam- és jogelméleti tanszéke szociológiai szakcsoportjának néhány munkatársával, *Boross Lászlóval, Fazekas Józseffel, Kéri Lászlóval és Stunf Istvánnal.* A beszélgetés során *érdekes információkhoz jutottunk az ifjúságkutatás okairól, az ifjúság politikai szocializációjáról.*

A hetvenes években egyre nyilvánvalóbbá vált elképzelt ifjúságképünk, és az ifjúság reális

arculatának ellentétessége.

Az elképzelések *gyökere abban a feltevésben ragadható meg, miszerint a szocialista társadalomban születettek automatikusan átitatódnak ennek a társadalmi rendnek az értékeivel, céljaival.* Fokozatosan világossá vált ennek az ifjúságképnek a tévessége, ami egészen felszínesen is, megnyilvánul például olyan jelenségekben, mint a deviáns csoportok megítélésének és fogadtatásának fejlődésképtelensége, vagy a formális, de még alapszervezeti gyűlést sem tartó KISZ-tagok jelensége. Az egyéb — pl. művelődési — kutatások is *felhívták a figyelmet arra, hogy az ifjúság élete, viselkedése feltáratlan terület, problémákat rejt.*

A nyolcvanas évek ifjúságpolitikája *tudományos megalapozást kíván, ez hívta életre az ifjúság kutatását, mint kutatási főirányt.* Napjainkra a kutatók eljutottak odáig, hogy szükségessé vált elhatárolni a kutatás közvetlen irányait, meg kellett próbálni tisztázni a fogalmakat, amelyekkel leírhatók a tapasztalt jelenségek, illetve a kutatás módszertanát.

Mert hogyan is lehet hozzákezdeni egymás tájékoztatásához, a gondolatok, részeredmények kicseréléséhez?

Ezen a megbeszélésen a politikai magatartás, szocializáció, rendszer problémáinak körüljárására kerül sor.

A politikai magatartás kérdésében tisztázni kellett, hogy mennyiben értünk ezalatt tevékenységet, és mennyiben beállítódást, tanult viselkedési, véleményalkotási reflexet? Egy-egy politikai aktivitást, akciót feltérképezhetünk, mérhetünk, nem tudjuk azonban, milyen igények, elvárások, aspirációk, indítékok húzódnak meg mögöttük. Vagy, *ha tisztában is vagyunk egy-egy attitűd létével, nem tudhatjuk, hogy a cselekedetekben megjelenik-e ez, nem oltja-e ki egy előttünk ismeretlen, az adott politikai szituációkból következő ellentétes hatás.*

Az elméleti és empirikus eredmények összehangolása sem egyszerű. Hiába tudjuk, hogy a társadalmi magatartás történelmileg kondicionált, ez az empirikus vizsgálatok szintjén nem igazán használható. A politikai rendszer keretében azonban, az ismeretek szintetizálásakor, az empirikus eredményeket úgy is értelmezni kell, mint egy történelmi pályán való meghatározott mozgást végző jelenségeket.

E kutatócsoport tagjai vizsgálatokat végeztek Dunaújvárostól Nyíregyházáig különböző (ipari, mezőgazdasági) környezetben, elitnek és nem elitnek számító *iskolákban a fiatalok politikai szocializációjára vonatkozóan.*

Ennek *egyik részeredménye például, hogy hiba azt hinni, miszerint, ha világos célokat, politikai elvárásokat állítunk az ifjúság elé, az be is fogadja azokat. Rendkívül nagy — talán döntő —*

a szocializációs csatornák hatása

(család, iskola, mozgalom, kis csoport). Ezek *akár egymással ellentétesen is működhetnek — de nem ez a lényeg. Hiába van szó szocialista értékekről, demokrácia igényéről, mit sem ér, ha az átadás módja, az átadó intézmény működési módja, például az autoriter iskolai felépítés ezzel ellentétes hatású.* Az eredeti szándéka szerint demokratikus eljárásmódok elsajátítására (is) alkalmas ifjúsági parlament, amint szocializációs csatornaként működési módjában politikai színháznak bizonyul, azonnyomban ez utóbbi vonását rögzítik a résztvevők a maguk számára.

Az ifjúsági sajtó tartalomelemzéséből kiderül, hogy érvényesül itt az az elképzelés, miszerint *az újság neveli a közönségét,* a fiatalok olyanná válnak, amilyenné nevelik őket. *Nem szabad megfeledkezni a visszahatás problémájáról.* A szocializáltak visszahatnak a környezetükre (ld. például a KISZ problémáit), a meghatározó-meghatározott felbontás nem érvényesül. *Ha nem a konfliktusosság természetességének elfogadására szocializálódnak a fiatalok, akkor ez a helyzet — egyeztető, kompromisszum képességüket lehetetlenné téve, a konfliktusok harmónia képében való megjelenítését igényelve — szándékaik titkolásához, kerülőutakon való érvényesítéséhez vezet.*

A politikai szocializáció működése megnehezítheti, vagy megkönnyítheti a politikai rendszer változásképességét. Rögzítheti azt a folyamatot, amikor a vezető kiválasztásának már elemi csatornáiban (őrsvezető-, rajvezetőképzés) kiválasztatnak azok a típusok, akik megfelelnek egy rögzült berendezkedésnek.

A legérdekesebb tanulság, hogy már igen korán, tizenkét-tizenhárom éves korban kialakul az emberekben egy

politikai szerepkettősség.

Egy dologgal szemben nyilvánosan, formálisan lojális, szűk körben pejoratív magatartás, a politikai megnyilvánulások formális elfogadása, családi körben cinikus értékelése.

A diákparlamenteken már nem is okoz gondot a személyes politikai rendszerkép ezen sajátossága. Már sokkal korábban elfogadottá vált annak kettőssége: *amin formálisan részt veszünk, ahhoz magunk között nem sok közünk van. A család, az intézmények alakítják ki, erősítik meg ezt a kettős szerepet.*

A kutatás még a benyomások rögzítésénél tart, többet, összefogottabbat, részletesebbet tudhatnak meg az érdeklődők a politikai szocializáció, a fiatalok kutatásának hazai aktualitásairól *a Rajk László Szakkollégiumban,* ahová meghívták a kutatók egy csoportját egy előadás erejéig. Ez a tájékoztató a kollégium *áprilisi programjában szerepel.*

K. S.

Még egy márciusi nekifutást

Február: kívülről vezetve. Szabályok, szabályzat, beléd avatkozás. Hónod alá nyúlva, kezedet fogva átvezetve, egy másik oldalra, mit nem látsz, sohase látsz. A te oldalad-e? Felkarolva majd el nem engedve. Téged formálva, nevelve.

Február: széthullunk. Visszahúzódunk sztereó odunkba. Egyedül, ketten is egyedül.

Nem várunk májust. Ez március, mégis. Bújj elő. Az vezérel csak, ki belsődből vezérel. Szedd össze szétgurult akaratod. Formáld te viszonyaid. Re-form. Szükség ránk: nélkülünk egy és más széthullni készül. Nélkülünk, velünk.

Március: állítsunk munkából törvényt. Hordjuk össze magunkból értékek épületét. Építsük egymásból Déva-vár önmagunkat.

Március: forradalom. Dalunk kiforratlan. De néma sem lehetsz. Dalolni kell.

Kiforr.

B. Kiss Tamás

Még mindig farsang

Vérpezsdítő látvány fogadta az aulába lépőket a minap délelőtt. Válogatott csinos lányok kánkánt táncoltak a legszebb jelmezben. Egyetemünkön tartották szalagavatójukat az I. István Közgazdasági Szakközépiskola negyedikesei. Lehet, hogy közülük kerülnek ki a legszebb őszi gólyáink?

A forradalmi etatizmustól az önigazgatás felé

Beszélgetések a szocialista gazdaság működési modelljeiről (2.)

— Hogyan viszonyult Sztálin a NEP-modellhez? Elfogadta alapelveit? És hogyan történt meg a visszarendezés?

— Azt gondolom, Sztálin sohasem értette meg igazán a NEP-gondolat titkát. Habár eleinte elfogadja azt, már a kezdetnél annak taktikai jellegét hangsúlyozza, s ezzel valójában hamar elindítja a visszarendezés amely több fázisban megy végbe:

Az első lépésben megtörténik a taktikává való redukció. A második stáció kiiktatja a NEP-modell indirekt intézményeit, kvázi létformákká degradálva a kereskedelmet és a pénzforgalmat. A visszarendezés harmadik lépésében Sztálin megállapítja, hogy a NEP a hadikommunizmus szélsőségei ellen irányul. Végül megjelenik a „NEP kisöprűzése" — a kvázi létformák kiiktatása, amely csak gondolatilag jelenik meg, ám nem jelent mást, mint a kommunizmusra való áttérést.

(Az ötvenes évek elején azután ismét megerősítést nyer az 1918-as lenini modellkoncepció, amelyből arra következtetek, hogy már Sztálin is elindult a visszarendezés visszarendezése irányában.)

Számunkra itt a legfontosabb a jelzett harmadik stáció, a megszelidített hadikommunista működési modell (ötvözve a kvázi kereskedelem és pénzforgalom állami szabályozásával), ugyanis a kollektivizálás és az iparosítás e modell keretében megy végbe, kifejlesztve a bürokratikus etatizmust a maga végletes, egyszemélyi diktatúra formájában. És ez esetben már nem egyszerűen a szocialista munka működési modellje körüli problémákkal van dolgunk, hanem a szocialista munka igazi lényegének az eltüntetésével is, habár az egész a szocialista munka társadalmának jelszava alatt megy végbe. Ám ez már nem az a szocialista munka, amelyet Marx és Lenin (sőt Engels is) a szocialista társadalom legelső legitim bázisaként feltételezett.

Ma már kellő történelmi távolságban vagyunk ettől a periódustól ahhoz, hogy indulatok nélkül gondoljunk vissza erre az időszakra. Én mégsem tudok szabadulni attól a gondolattól, hogy a szocializmus nagy lejáratása ez az időszak, amely sajnos évtizedekre kihatott és még ma is hat. Igenis úgy gondolom, hogy itt felfüggesztették a szocializmust

és az sem vigasztal meg eléggé, hogy a magántulajdon megszüntetésével olyan előfeltételeket hoztunk létre, amelyek bázisul szolgáltak az elv helyreállításához, és a konzisztens gyakorlati működési modell kimunkálásához — valamikor később.

Meggyőződésem, hogy a bürokratikus etatizmus végletes formájának bölcsőjénél a belső viszonyok és a nemzetközi konstelláció volt az első számú bába, s csak ezek után maga Sztálin. A Szovjetunió akkor nem lehetett megfelelő „inkubátor" (Lukács Gy.) a lenini NEP-gondolat számára. Ám — ha már a hasonlatoknál vagyunk — Sztálin személyisége (amelyről Lenin is beszél utolsó írásaiban) sem kedvezett a kellőképpen meg nem érlelt gondolatoknak az éretlen feltételek közötti istápolására. Miről van szó?

Nyitott kérdés, amelyre valószínűleg sohasem lehet már válaszolni, hogy pl. a mezőgazdaság kollektivizálását — amelynek szükségességét ma is belátjuk — végre lehetett-e hajtani a NEP uralma alatt, vagyis úgy, ahogyan ezt Lenin feltételezte *A szövetkezetekről* című írásában. Kétségtelen, hogy Bucharin alternatívájának (a paraszti gazdaságoknak a szövetkezetekben való integrációja — gazdasági kényszer eredményeként) az érvényessége akkor is és ma is megkérdőjelezhető. És abban az időben a sztálini alternatíva mellett csak ez az út jelent meg alternatív megoldásként. Sztálin megérezte a bucharini alternatíva legfőbb veszélyét, azt, hogy ez az út minimum nagyon hosszadalmas út lenne, ha egyáltalán követhető, márpedig a veszélyhelyzetben levő Szovjetuniónak sürgős szüksége volt a nagyiparra, amely biztosíthatta az ország és a szocializmus védelmét technikai-műszaki oldalról. Mindezeket számításba véve, úgy gondolom, hogy Sztálin helyesen döntött, amikor elvetette a bucharini alternatívát. Ugyanakkor úgy látom, hogy saját elgondolását a végletekig hajtotta, vagyis Bucharint egyáltalán nem építette be saját elgondolásába, hanem gyakorlatilag megvalósította Trockij hadikommunizmusát, ahelyett, hogy Lenin 1918-as koncepcióját érvényesítette volna. Álláspontom tehát az, hogy az egész folyamatot talán meg lehetett volna oldani egy erősen centralista etatizmus keretében; hogy nem volt elkerülhetetlen a bürokratikus etatizmus végletes formája, amely rendkívül költséges lett mind gazdasági, mind politikai vonatkozásban.

De meg kell mondanom, hogy számomra nem ez a nyitott kérdés a legfontosabb. Azt hiszem, ezen a vonalon nem jutunk messzire, ha a szocializmus problémáinak a történelmi gyökereit keressük. Némi engedékenységgel fogadjuk el, hogy Sztálin bürokratikus, személyi diktatórikus etatizmusa adekvát volt a feladatokkal, az adott konstellációban. Némi elnézéssel mondhatjuk tehát azt is, hogy a NEP-modell semmiképpen sem lehetett alkalmas modell a feladatok megoldására, ezért ideiglenesen le kell róla mondani. Igen ám, de Sztálin esetében jó ideig nem erről volt szó. Nála a szükség (ha ezt feltételezzük) törvénnyé változott, amennyiben véglegesen „elküldte" a végre felfedezett kombinatív működési modell alapjait, sőt magát a szocialista munka formáját is.

Itt tehát nem arról van szó, hogy a marxizmus—leninizmus gondolatait a megváltozott feltételekhez alkalmazzák, hanem bekövetkezik egy antileninista elméleti fordulat — habár Lenin nevében. Ez tényleges visszaélés volt a leninizmusnak a működési modellre vonatkozó felfogásával.

Tehát elfogadhatónak látszik egy taktikai jellegű módosítás a lenini programon, de semmiképpen sem indokolt annak likvidálása. Ez ugyanis viszonylag rövid ideig ugyan, de befagyasztotta az elmélet fejlődését, pontosabban szólva a második világháború után egy — történetileg talán még indokolható — taktikai álláspontot az elmélet rangjára emelve, tévesen befolyásolta a szocializmus „menetét". És nemcsak hazánkban, hanem a világ számos országában.

Ilyen előzmények után alakultak ki a kelet-európai népi demokráciák, lényegében véve a sztálinizmus alapzatán; a bürokratikus etatizmus személyi diktatórikus modelljének némileg enyhébb formaváltozataiban — kivéve Jugoszláviát.

— Mennyiben tekinthető ez a népi demokratikus országok útkeresési kényelmességének? Belátásos döntésük volt-e, vagy valamilyen nyomás nehezedett rájuk és kényszer hatására döntöttek úgy — különösen 1949-ben —, hogy a sztálini politikai és gazdasági működési modell szerint kell áttérni a szocializmusra?

— Amit én erről tudok, az inkább közvetett, mint direkt, hiszen a levéltári archívumok és az igazi személyes visszaemlékezések ma még nem eléggé hozzáférhetőek. A dolgok logikája szerint egyértelmű volt, hogy a sztálinizmus (a működési módot illetően) — a leninizmus folytatása, tehát eszerint kell berendezni a népi demokráciák utódjait. Ebben a kérdésben több tényező együttes hatásáról van szó. Nem lehet azt állítani kategórikusan, hogy a sztálini koncepcióval szemben nem jelent meg már a harmincas években és méginkább a negyvenes években más alternatíva, de itt főleg a hidegháború hatására ezek a másként gondolkodások szükségképpen elhalványultak. Azután — és ezt mindenki tudja — Sztálin igen erős nyomást gyakorolhatott olyan irányban, hogy az a politikai és gazdasági működési modell, amelyet az ő idején addig kialakítottak — leszámítva a harmincas évek szörnyűségeit — az egyetlen releváns konstrukció.

A Komintern hivatásos forradalmárai is meg voltak győződve arról, hogy a szocialista gazdasági és politikai működési forma — abban a korban legalábbis — erősen centralizált modellt igényel és az eltérések ettől a modelltől tévutakra vezetnek. Persze nemcsak a jugoszláv kommunisták soraiban merült fel a kételkedés, hanem másokban is, pl. Dimitrovban. Egészében azonban minden eltérést árulásnak és elhajlásnak tekintettek és ezt ki is mondták Jugoszláviára már 1946-ban.

És Magyarországon is felmerült a kételkedés a kommunista szocialisták berkeiben Sztálinnal szemben, de ez a kétely nem tudott uralomra jutni, csak Jugoszláviában és ott is csak fokozatosan, hogy Sztálin eltávozása után lassan ugyan, de meginduljon az újjárendeződés máshol is. Tehát nem kényelmességről és belátásról van szó, hanem inkább valamiféle kényszerűségről, amelyet erősített a fasizmus feletti győzelem is — Sztálin vezetésével. (És ezt a tényt nem szabad elhanyagolni!). A tény persze tény marad: a NEP-modell likvidálásával a második világháború (pontosabban a Szovjetunió vonatkozásában a honvédő háború) után feléledt az engelsi működési modell, mintegy meghosszabbítva a lenini modell tetszhalotti fázisát. Ezzel egy sajátos megkésettség tényével állunk szemközt; egy taktikailag talán elfogadható modellt konzerváltunk viszonylag tartósan, és e konzerválás következményeként most nehezebben tudunk kievickélni a bajból. És itt valóban a kievickélés-problémáról van szó. Sajnálatos módon egyes kommunista teoretikusok Október kifulladásáról beszélnek, holott valójában arról van szó, hogy a sztálinista — indokolt-indokolatlan — gazdasági és politikai működési mód túlhaladása nem túl gyors folyamat.

— Mit ért ön az ún. kombinatív működési modell fogalma alatt? Mi az eltérés a direktív típusú és a kombinatív működési modell között?

— Úgy látom, hogy a szocialista munka működési módjának elmélettörténetében határozottan kirajzolódik a következő menetrend — legalábbis, ami az alapvonalakat illeti —: A vulgáris engelsi működési ökonómia-politika meghaladása a marxi történeti kontinuitás-diszkontinuitás szellemében, a kombinatív szocialista működési mód irányában. A reálszocializmus létezése során Lenin meghaladja — több fázis közbeiktatódásával — az engelsi működési módot és eljut a kombinatív modell megsejtéséig. Ez ténylegesen — egy direktív és egy indirektív elgondolás szintézisét jelenti. A kombinatív működési modell — mindenekelőtt ezt az ötvözetet szorgalmazza. Ez a kombinatív típusú modell felel meg, meggyőződésem szerint a marxi szocializmus-gondolatnak. A kombinatív működési modell nem azonos sem az engelsi módra vulgarizált szocialista működési móddal, sem a kautskysta felfogással. A direktív típusú modellfelfogás alapvetően egy művi úton előállított értékmérő intézményrendszert eredményez, s ezzel a szocialista munkát béklyóba veri; „leláncolja a szocialista munkát", vagyis rövid pórázra engedi a szocialista társadalom méhében rejlő energiákat gazdasági és politikai fronton egyaránt. Habár a munkának a magántulajdon, a tőke alóli felszabadítását elvégzi az etatizmus, nem végzi el annak második (kommunizmus előtti) nagy felszabadítását, mivel jelentős mértékben fékezi az innovatív reprodukciót azáltal, hogy ennek járadékait köztulajdonként kezeli. Ez a működési modelltípus alapvetően — konzervatív jellegű, míg a kombinatív típus úgy teszi lehetővé az innovációs járadék elsajátításának módját, hogy a relatív többletérték hosszabb távon az egész társadalmat gazdagítja.

A szocializmus igen sok tragédián, krízisen keresztül jutott el oda, ahova eljutott. Nem gondolom azt, hogy a továbbiakban mentes lesz a zavaroktól, de ezek a zavarok egyre kevésbé fakadnak majd a működési modell konstrukciós hibáiból, mint a direktív típusú működési modelltől a kombinatív típusú működési modellre való áttérés nehézségeiből.

Ha a szocialista munka működésének elmélet- és reáltörténetét áttekintjük, csak arra a következtetésre juthatunk, hogy a következő évtizedekben tovább folytatódik a direktív típusú működési modellről az áttérés, és ez a folyamat a szocializmus újabb nagy évszázadát ígéri számunkra. Itt a dolgok logikája elkerülhetetlenül utat tör magának.

Az a folyamat folytatódik majd, amelyet Lenin kezdett el, és amelyet először E. Kardelj kezdett folytatni a sztálini visszarendezés ellenében. Valószínű, hogy a szocialista gazdaság működési modelljének ebben a metamorfózisában továbbra is lesznek visszarendezési törekvések, de végül is mindenhol uralomra jut majd a kombinatív működési modell, amely képes kiszabadítani a szocialista munkát az önmagát túlélt direktív típusú modell bénító szorításából. A kombinatív modell — egy korszerű tervgazdasági modell, amely megvédi az értékmérő automatizmusokat a társadalommal szemben, és egyben kivédi az értékmérő automatizmusok esetleges hátrányos hatásait is. A gazdasági állam szerepe ebben a modellben valóban a szükséges minimumra redukálódik, s ezzel véget ér az „államszocializmus" (Lenin) kora. És nem csak a bürokratikus, de a forradalmi etatizmus is teljesítette küldetését.

— Szeretném itt megjegyezni, hogy én korántsem vagyok ennyire optimista. Papp Zsolt írja a nyugatnémet szociáldemokrácia konszenzus-problémáiról: „Egy nagy program megvalósult, és a változtatáshoz nem áll rendelkezésre többé erő. Így azután magától értetődik, hogy akik a fentieket képviselték és életükben megvalósulni látták, azok most konzervatív védelmezői azoknak a vívmányoknak, amelyeket zászlóikra írtak... Amiről itt szó van, az a strukturális háttere annak, amit a modern társadalmakban a politikai hatalom legitimitás-válságának neveznek..." Természetesen nem kívánok közvetlen párhuzamot vonni a modern tőkés és a modern szocialista társadalmak között, ám azt hiszem, e probléma magvával a mi társadalmainknak is szembesülni kell. Hiszen minden — a működési modellre irányuló — reformkísérlet egyben a fennálló gyakorlat bizonyos értelmű „fenyegetése" is. Hogyan képes tehát egy működő modell egyben önmaga fejlesztésének kényszere is lenni?

— A mi aktuális gondunk alapvetően eltér attól a gondtól, amelyről Papp Zsolt ír.

Nálunk nincs olyan jelentősebb társadalmi erő, amely ne kívánná a szocialista munka újabb nagy felszabadítását. A szubjektív óhajban tehát egyértelmű a progresszió. Ha objektíve mégis találkozunk ellenállással a reformmal szemben, ez főleg szocializmusképünk ideológiai zavarai, a kialakítandó kombinatív modell körüli bizonytalanságok; a tradicionális működési modell körüli bizonytalanságok; a tradicionális működési modell eredményezte érdekstruktúra veszélyérzete miatt van.

Ami az első két faktort illeti, azt mondhatom, hogy a zavarok és bizonytalanságok elhárításában a társadalomtudomány felelőssége ma óriási. Röviden arról van szó, hogy a tudományoknak be kell bizonyítaniok egyértelműen, hogy a kombinatív modell — a szocializmus eredeti elveinek az eddigi legkövetkezetesebb, leghatékonyabb uralomra juttatását eredményezi. A tudomány ma még nem nyújt megfelelő támogatást a politika számára abban sem, hogy milyen módon lehet elérni a legkisebb megrázkódtatást a működési modell metamorfózisa során, s így eléggé érthető a változásokkal szembeni ellenállás a kialakult érdekstruktúrák veszélyeztetettségi tudata és érzete alapján. Itt valami olyan helyzet van, hogy a társadalomtudomány és a politika még nem találta fel a „fájdalommentes szülés" terápiáját. Ám maga a politika is ma már, úgy érzem, elég sok felesleges korlátot állít a tudományok elé. Arra gondolok pl. hogy a szocializmus történeti és aktuális problémáinak elemzése előtt komoly gátló tényező a testvéri szocialista országok iránt kötelező túlzott tapintatosság, a korrekt, tárgyilagos vizsgálat helyett. Én tehát úgy látom, hogy ha a társadalomtudomány és a politika kölcsönösen támogatják egymást, akkor minimalizálni lehet a reformokkal szembeni ellenállást a változások iránti szubjektív óhaj konszenzusa alapján. Persze, a tudomány lehetőségei nem korlátlanok, mert pl. nem lehet meghatározni a priori, hogy a kombinatív modellben milyen legyen a direkt és indirekt elemek súlya, aránya. Ezt csak a praxis döntheti el és nem is véglegesen, egyszer s mindenkorra.

Azután van még egy nagyon fontos — nemzetközi — vonatkozása is a reformfolyamatnak, amelyről nagy hiba lenne megfeledkezni. Arról van szó, hogy a szocialista országok között bizonyos fáziskülönbségek vannak a direktív típusú modellről a kombinatív típusú modellre való áttérésben. És ez minden egyes ország belügye. Én magam internacionalista büszkeséggel állítom, hogy hazánk ebben a metamorfózisban némi lépéselőnyben van. Ám ez az előny nehezíti is az átalakulás továbbvitelét, többek között amiatt, hogy a lépéshátrányok következtében KGST-nk jelenleg nem tudja kellőképpen támogatni törekvéseinket. Számomra nem hit, hanem értékes valószínűség, hogy a lépéshátrányok történetileg rövid idő alatt megszűnnek majd, és a gazdasági integráció előtt is óriási lehetőségek nyílnak, ám addig hazánknak szükségképpen ápolnia kell gazdasági kapcsolatait más gazdasági régiókkal is. És ennek jogosságát nem szabad kétségbevonni. Persze, mi is hibásak vagyunk, ha időnként sanda gyanúsítások jelennek meg irányunkban, mert nem mondjuk ki világosan, hogy a működési modell fejlesztésében ugyanazon a pályán vagyunk, amelyen a testvérországok is haladnak, habár ez nem mindenki számára evidencia.

— Folytassuk akkor legközelebb azzal, hogy milyen hasznosítható tapasztalatokat kínál számunkra a jugoszláv „elhajlás"? És mi indokolja a jelenlegi magyar működési modell önigazgatási kombinatív működési modellé való fejlesztését?

M. G.

POLTÁR

Ha érzelmileg viszonyulnék a tényhez, hogy a Polvax-nak életképes utóda született, minden bizonnyal jelképesnek minősíteném, hogy az első estén Pozsgay Imre, a Hazafias Népfront főtitkára volt a jelenlévők beszélgetőtársa. Valószínűleg — bár igen óvatosan — azt fejtegetném, mindkettőjüknek voltak már „szebb napjaik". A megújulás kívánságának és esélyének párhuzama egyébként mindvégig „ott lógott a levegőben".

Legyünk azonban inkább tárgyilagosak: megjelent 1-2 százfőnyi hallgatóság — köztük a szokásosnál több oktató—, tea, ülőalkalmatosság és oxigén a hagyományokhoz híven korlátozottan állt rendelkezésre.

Az est két fő témája — durván leegyszerűsítve — a népfront működése és Pozsgay Imre politikai pályája volt. Tulajdonképpen egyikről sem hangzott el olyan lényegi közlés, megállapítás, értékelés, amit az „öregebbek" ne tudtak, vagy legalábbis ne sejtettek volna. Ne feledjük azonban; a Poltár legfőbb feladata a fiatalabb évfolyamok politikai gondolkodásának fejlesztése.

A népfront funkciói közül négyet emelt ki Pozsgay Imre: kerete és fóruma a szövetségi politika érvényesülésének; előmozdítója a nemzeti egységnek; alkotmányosan rögzített közjogi funkciói vannak pl. a választásokkal kapcsolatban, és legitimáló (nem integráló) szerepet játszik a társadalmi kezdeményezések ügyében. Szóba kerültek azok a területek, amelyekben a népfront az eddiginél aktívabban kívánja segíteni a fejlődést: a választási rendszer átalakítása, a gazdaságpolitika korszerűsítése, a politikai rendszer demokratikus reformja, a településfejlesztési koncepció megváltoztatása, az életszínvonal védelme.

A hallgatók kérdéseire adott válaszaiban beszélt Pozsgay Imre többek között a népfrontnak a városvédő mozgalomhoz és a spontán békecsoportokhoz való viszonyáról, a tíz évvel ezelőtti és az 1983-as ideológiai konferenciáról, a határainkon túl élő honfitársainkkal való kapcsolatok fontosságáról.

A kelet-európai politikai etikett és a politikai személyiségek körüli nyilvánosság zavarait és hiányosságait mutatták azok a kérdések, amik Pozsgay Imre életútjára vonatkoztak. Óvatos puhatolózás és a legcsupaszabb fogalmazás egyaránt előfordult. Aki politikus akar lenni, érzületben is felvértezettnek kell lennie, és tudomásul kell vennie, ha valamikor és valahol nem őrá van szükség — ez volt a lényege a kérdésekre adott feleleteinek.

Kulturális majd művelődési miniszteri éveit jó korszakként summázta Pozsgay Imre, amelyben sikerült néhány fontos eredményt elérni: az V. ötéves tervben az előzőhöz viszonyítva megháromszorozódtak a közművelődési beruházások, elfogadták a közművelődési törvényt, fellazult néhány megmerevedett struktúra, megalakult két új vidéki színtársulat, a Győri Balett.

A Hazafias Népfront élén is korábbi céljait igyekszik elérni — foglalta össze a jövőre vonatkozó terveit Pozsgay Imre. A Poltár, első estje alapján a Polvax jó hagyományainak folytatását ígéri. Biztató jövőt mindkettőjüknek.

M. G.

Vendég: Bauer Tamás és Pulai Miklós

A 405-ös kör vitaesteje, BME Martos Kollégiuma, a Stoczek utcában. Jó kérdés, hogy miért itt, s nem a mi egyetemünk valamelyik diákotthonában, hisz az érdeklődők között sok a KÖZGÁZ-os.

A vendég Bauer Tamás, az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének tudományos munkatársa. Témája a nagy port fellvert Mozgó Világ cikkhez kapcsolódik: A második gazdasági reform és a tulajdonviszonyok.

Nem osztja a nézetet, miszerint az önigazgatás csak a kisvállalatok esetében járható út. Nagyon fontos, még kidolgozandó problémának tartja az önirányító csúcsszerv létrehozási módját, funkcióját, kapcsolatait, más szervekkel, az alá- és fölérendeltségi viszonyokat.

Egy héttel később, február 21-én Pulai Miklós, az Országos Tervhivatal elnökhelyettese tartott vitaestet, ugyanitt. Kifejtette, hogy bár a beruházások aránya 1983-ban a nemzeti jövedelemnek már csak 12-13 százaléka, a beruházási rátát tekintve így is a 6-7. helyen állunk, világviszonylatban.

Beszélt arról, hogy a gazdasági helyzetünk javítását célzó intézkedések közül fontos szerep hárul a szervezeti átalakításokra: ennek volt első lépése az Ipari Minisztérium létrehozása.

A kör legközelebbi vendége Tardos Márton, az MTA Közgazdaságtudományi Intézetétől.

vé—gyé

Kell-e nekünk Közgáz-disco?

Ugyan még „ifjú" egyetemista vagyok, de volt szerencsém nemcsak hírből ismerni a régi Közgáz Klubot. Most, hogy ismét van klubvezető, s a Közlöny is a megújulásról ír, úgy vélem, jó lenne egy tévhitet eloszlatni. Sokan a Közgáz Klubot a hétvégi discókkal azonosítják, pedig pont ez az, ami a legkevésbé a Klub, a legkevésbé az egyetemistáké. Az igazi nívót mindig a hétközi bulik, rendezvények jelentették (KKS, Hobo Klub, POLVAX, Filmklub stb.), plusz a szombati nagy koncertek az aulában. És ezek hozták a közönséget, meg a bevételt is. Tavaly aztán több szempontból is változott a helyzet. Többek között a művészeti hét miatt a klub anyagilag tönkrement. Folytatódott azzal, hogy fél évig vezető nélkül tengődött. Teljesen lezüllött, akarom mondani, *hagyták, hogy lezüllj ön*, hogy lesüllyedjen, és a hétvégi discókra redukálódjon. De nem akarom most a felelősség kérdését feszegetni, az megérne egy külön cikket. Másról kívánok beszélni.

Az elmúlt évben a fő jövedelemforrás a discó volt. (Persze, hisz alig volt más rendezvény, kivéve talán a jazz-klubot — ami azóta tisztázatlan körülmények között megszűnt —, meg a filmklubot.) Ami lényeges, hogy nemcsak a Klubnak volt jövedelmező; hogy itt egyéni érdekek keveredtek egyfelől a Klub érdekeivel, másfelől ezek az egyéni érdekek ellentétbe is kerültek a Klub érdekeivel. Ennek eredményeképp a Közgáz Klub elvesztette maradék hírnevét is, *joggal*. És éppen előttünk, egyetemisták előtt. Egy egyetemi klub, mely *elsősorban az egyetemistáké* kellene, hogy legyen, *s csak másodsorban* — mivel nyitott egyetemi klub — *másoké*. Ennek érvényesnek kellene lennie a discóra is. De arra sem az. A legkisebb számban az egyetemisták látogatják. Pedig mi ugyanúgy szerettünk szórakozni, egyet-egyet táncolni, mulatni, mint bármely más fiatal. És mégse jövünk a Közgáz discóba. Miért? Megpróbálok néhány lehetséges okot leírni.

1. Az épület állaga.

2. A büfé rendkívül magas árai.

3. A közönség időnként nem éppen „úri" jellege.

4. A nem mindig kifogástalan rendezés.

5. Régebben volt egy jó műsorvezető, most van két kevésbé jó, dupla pénzért. Ki érti ezt?

6. Nemcsak egy discoban lehet kellemesen szórakozni.

Nézzük csak meg ezeket a tényezőket közelebbről.

Az épület állagáról nem tehetünk, ez objektív adottság, talán a rekonstrukció után javul a helyzet. (Úristen, hol van az még!)

A büfé. Hát igen, az egyik neuralgikus pont. Korábban egyetemisták csinálták. Nem ismertem őket, csak látásból. Nem voltak éppen alacsony áraik, de megfizethető volt, és megdolgoztak érte. Januártól új emberek vannak a büfében. Állítólag profik. *Az áraik is!* Nyugodtan ki merem jelenteni, amit most csinálnak a büfében, az *egyenesen rablás!* No és tömény szeszt is árulnak, méregdrágán. Egyáltalán, mi szükség van itt a tömény szeszre? Aki pálinka nélkül nem tudja felszabadultan, jól érezni magát, annak elvonókúrán a helye! Jó, lehessen kapni sört, meg mondjuk bort, de töményet ne! S a többit se ilyen áron! És az üdítők elképesztően magas áráról még nem is beszéltem.

A közönség és a rendezés. Bizony e téren is vannak problémák. Emlékezhetünk, volt itt olyan, hogy Hobó Klub. Bármilyen hihetetlennek is tűnik, soha nem volt a közönséggel probléma. És bármennyire is meglepő, a discóban annál több volt! Volt egy-két alak, akik rendszeresen bejutottak, noha mindenki tudta, ha bejönnek, balhé lesz. Mégis beengedték őket! (Talán mert valamelyik „főnök" ismerősei voltak?...) Így pl. valami „Csirke" becenévre hallgató egyén rendszeresen itt arénázott. Volt, hogy „csak" ordibált, volt, hogy verekedett is. S mivel elég nagy darab, bizony nehéz volt megfékezni. No igen, és az is előfordult, sajnos, hogy akadt rendező, aki csúnyán beszívott. És rendetlenkedett, rendezői minőségében.

Hogyan lehetne visszacsábítani az egyetemistákat? Mik lehetnének a megoldások, hogy a már-már hírhedt discó ne rontsa a megújulás esélyeit?

Az épület állagán ugyan nem tudunk változtani, de egy kis összefogással ki lehetne pofozni a klubot. A büfében sürgősen meg kell szüntetni a tömény szeszes italok árusítását, egyetemista zsebekhez kell igazítani az árakat, s rendszeresen ellenőrizni, hogy azt tartsák is be. S ha ez nem tetszene a büféseknek? Akkor le is út, fel is út. Meg tudják ezt csinálni egyetemisták is, sokkal alacsonyabb árakon.

Aztán a rendezőknek határozottabban fel kellene lépniük, mégpedig két irányban. Egyrészt váljanak meg a túlzottan italozó társaiktól, másrészt bizonyos elemi magatartási normákat fokozottabban követeljenek meg a vendégektől is. (Akár egyetemistáról van szó, akár nem.) Aki meg nem tartja be, azt igenis dobják ki!

De mást is el lehet képzelni, ha az előzőek nem valósulnak meg. Egész egyszerűen meg is szüntethető a discó! Hiszen az egyetemisták távolmaradása is a kritika egy formája, amit el kell fogadni. És egy egyetemi programot — melyet éppen az egyetemisták „bojkottálnak" — csak azért működtetni, mert hoz valami bevételt a klubnak, nem szabad! (Bár az utóbbi hetek pangását látva, már a jövedelmezőségét is kétlem! Egyedül a büfé az, amely mindössze egy tucat vendég esetén is jövedelmező lenne...)

Szóval a disco helyett péntek-szombaton koncerteket, vagy akármilyen más programokat is tarthatnánk. Ez is egy megoldás lenne. A lényeg: a dolgok mostani állapotukban nem maradhatnak!

(— son)

Knopp András egyetemünkön

Az egyetemi pártbizottság vendégeként február 24-én, Knopp András, az MSZMP osztályvezető-helyettese tájékoztatta a pártaktívát időszerű ideológiai és politikai kérdésekről, majd válaszolt kérdéseinkre is.

FILMSZEMLE

Tartsd mereven a kamerát

A téma az utcán hever. Ez lehetne a mottója két, a közelmúltban bemutatott magyar filmnek, a Pártfogolt és a Panelkapcsolat című alkotásoknak. A hétköznapok unalma, az igénytelen élet céltalansága lepleződik le egy szabolcsi fiú, illetve egy vidéki házaspár sorsán keresztül.

A Panelkapcsolatban

hivatásos színészek játszanak, nagyon jól megvalósítva a rendező koncepcióját; az előre megírt dokumentumfilmet. Minden olyan, mint a valóságban, a művészet kozmetikázó tulajdonsága oly mértékben eltűnik, hogy gyakran a dialógusokat is nehezen lehet érteni. A film összesen négy pillanatot ragad ki a házaspár életéből (ebből egyet kétszer láthatunk). Ezek a jelentéktelen, de a család szempontjából döntő események hosszasan ki vannak dolgozva. Persze egy jellegtelen átlagházaspártól nem várhatunk magasröptű vitákat, így a konfliktusok szövegében a dramaturg a tömör marakodást alkalmazta, feloldás képpen a merev semmibenézés. Ezt a négy pontot hosszú üresjáratok kötik össze, gyakran öt percig nem történik semmi, még kamera sem vált. A lehangoló összképhez hozzájárul a zene hiánya és a fekete-fehér technika.

A Pártfogolt

címe a nemrég bevezetett pártfogói rendszerre utal (a börtönből szabadultaknak kb. 1 évig társadalmi munkában segít valaki megoldani a problémákat). A címe ellenére a film a fiú gyors visszazüllését mutatja be. Érzésem szerint viszont az egyetlen igazán érdekes alak a pártfogó, aki megpróbálja egyesíteni magában az „atyai" érzéseket a törvény szigorával. Sajnos ő szerepel a legritkábban. Helyette a „beilleszkedik-e a társadalomba a most szabadult fiú?" kérdésre keressük a választ. A válasz: nem. Ez a banalitás tárgyilagos pontossággal kerül bemutatásra. Hétköznapi események hosszan elnyújtott egymásutánjából tevődik össze.

Ebben a módszerben hasonlít egymáshoz a két film. Nincsenek operatőri trükkök, jó bevágások, nem élnek a filmezés nyújtotta lehetőségekkel, olyan ez, mintha valahol rögzítettek volna egy filmfelvevőt, ami ment egy ideig, aztán leállt. Az így készült filmet a nézőknek dokumentumfilm néven lehet eladni. De a hétköznapok unalmát nem feltétlenül a film unalmasságával kell érzékeltetni. Vagy nem 120 perces filmmel. Ilyen mérvű elnyújtás kockázatos. Mindkét témára elegendő lett volna háromnegyed óra.

Ónody

LÁNYOK, LÁNYOK

Fotó: Sass Ákos

Rovarbolygó

Néha céltalanul bolyongok az egyetem falai között, s mivel ki nem állhatom a tétlenséget, ilyenkor pocsék rossz a közérzetem. Egy ilyen álmatag, lyukas órám szélcsendjébe tört be hirtelen a csapongó képzeletű fergeteg. A neve: Marek Pakcinski. Megjelenése nemcsak számomra volt váratlan esemény. A jóra, szépre és legfőképp az újra fogékony Lengyelország egyik legnagyobb eseménye volt 1976-ban a fiatal író első kötetének, a Rovarbolygónak a megjelenése. A „fiatal" megjelölés itt nem pusztán jelző, hiszen Marek Pakcinski még a könyv megjelenésekor is csak mindössze 16 éves volt! A Rovarbolygóban összegyűjtött fantasztikus novelláit pedig még 11-14 esztendős korában írta.

Úgy látszik, nemcsak a nyugat-európai tőkésországok vívmányait vesszük át meglehetős késéssel, hanem a szocialista országok szenzációszámba menő irodalmi alkotásait is. Marek Pakcinski könyve is csak 1982-ben, hatéves késéssel jutott el a magyar olvasókhoz. Marek Pakcinski rendkívüli tehetségű, tizenévesen is kiforrott, tapasztalt író. Nem véletlenül írom le enynyiszer a nevét: nem árt ha megtanuljuk, mert minden valószínűség szerint még nagyon sokszor fogunk találkozni vele. Legalábbis remélem, hogy lengyel kortársunk (s feltehetően diáktársunk) a jövőben is jelentkezni fog a szocialista irodalom egén üstökösként fénylő írásaival.

A Rovarbolygó elbeszélései részben a múltba, részben a jövőbe fordulnak. Nem nevezhetők egyértelműen fantasztikus novelláknak, mert annak ellenére, hogy a fantasztikum világába visznek, mindig a XX. század végének politikai, társadalmi, emberi problémáiról szólnak.

Marek Pakcinski nem szorítható skatulyákba. Az egyik írása Buzzatira, a másik Kafkára, a harmadik Örkényre emlékeztet. De végül is mindegyik egyéni és mindegyikre rányomja bélyegét Marek Pakcinski ritkán sokoldalú széles körű műveltsége, egyéni, némelykor szokatlan stílusa, lélekemelő embersége.

Mielőtt az olvasónak az a benyomása támadna, hogy indokolatlanul áradozok Marek Pakcinskiről, inkább abbahagyom írásai dicséretét, és idézek néhány sort ízelítőül elbeszéléseinek egyikéből: „Tudom, mit akarsz mondani... — szólalt meg váratlanul Ur. — Igen?... — Azért küldtek ide, hogy kivizsgáld ezt az ügyet. Igaz?... Frey hallgatott. Meglepte ez a korai őszinteség. — Winekel is tudja, hogy miért jöttél — folytatta Ur. — Nyolc ember nyomtalan eltűnése után nem küldenek csak úgy egy kilencediket — ezt ő is tudja... — El kell ismerned, hogy a professzor viselkedése furcsa... Például ezek a majomvadászatok... — Majmokra vadászik? Nem is hallottam. — Igen. Lemurokra. Dezintegrátorral. Aztán a napirend... — Bedekkert kellene kiadnia beavatatlan noviciusok számára... — Hagyd abba Frey... Szerintem jobban tenném, ha nem avatkoznál bele ebbe az ügybe. Winekel most nagyon érdekes kísérleteken dolgozik. Csak egy kissé... veszélyesek, s a topológia területén a tiednél jobb felkészülést követelnek meg. Jót akarok neked, Frey, menj vissza oda, ahonnan jöttél."

Dukász Anna

Egy kezdeményezés, ami alulról indult

Mutassuk meg önmagunkat

Magyarország a XX. század második felében (Juhász Gyula, Balogh Sándor, Berecz János);

Lukács György munkássága (Lendvai L. Ferenc, Hermann István, Almási Miklós);

Nemzettudatunk fejlődése (Szücs Jenő, Kosáry Domokos, Huszár Tibor);

Pódiumvita a magyarországi társadalmi és gazdasági reformfolyamatokról;

Politikai tanácskozás a mai magyar egyetemi, főiskolai diákság feladatairól;

Pozsgay Imre és Gáspár Sándor előadásai...

— Az idei EFIN célja egy koncentrált területen megrendezett politikai és kulturális fesztivál, melyen bemutatkozik a budapesti egyetemi, főiskolai réteg önmaga számára, de kifelé is, illetve, ahol segítséget kap az elmúlt 38 év megértéséhez, és az ezen történeti fejlődés által meghatározott jelen- és jövőbeli feladatok tudatosulásához — mondja Nagy Mihály, az ELTE jogi karának IV. éves hallgatója, az idei egyetemi, főiskolai ifjúsági napok fő szervezője. — A programok döntő többségét az ELTE ÁJTK (V., Egyetem tér 1—3.) épületében, az ELTE TTK Gólyavár és az Egyetemi Színpad helyiségeiben rendezzük meg.

Ezer darab 40 Ft-os jegy a Győri Balett budapest sportcsarnokbeli főpróbájára; Bach: János Passió az ELTE Bartók Béla Énekkarától és Egyetemi Koncertzenekarától; színi főiskolások az Odry-színpadon; Egyetemi, főiskolai amatőrszínpadok fellépése; főiskolai amatőr zenei fesztivál...

— Az idei EFIN-t hallgatók szervezik. Az esemény „gazdája" a nemrég a Budapesti KISZ-bizottság mellett alakult, szintén hallgatókból álló Budapest Universitas KISZ-bizottság, szervezői pedig főként ELTE-s diákok. A politikai tanácskozás témáját például közgázosok találták ki, az amatőr zenei fesztivál a kandósok leleménye, a sportnap vízilabda-kupájához a SOTE ragaszkodott foggal-körömmel, a filmsorozatok viszont az én szívügyeim.

Az ötvenes évek filmjeiből: Dalolva szép az élet (1950): A váci gépgyár „Ezüstlant" nevű öreg dalárdája már nem a legjobb, de önfejű öreg karnagya, Réz Győző mégis indítani akarja az országos kórusversenyen.

Becsület és dicsőség (1951): Lugosi Sándor esztergályos rossz társaságba keveredik... Megbánja bűneit, újítást ad be, végül is jó munkája jutalmaként jutalomüdülésre küldik.

Gyarmat a föld alatt (1951): Az amerikai tulajdonban levő MAKIRT vállalat szándékosan szabotálja az olaj termelését. Budai államvédelmi őrnagy vezetésével megindul a nyomozás. Felderítik az ellenséget, az államosított vállalatnál megindul a szocialista termelés.

Teljes gőzzel (1951): A vasútnál Molnár főmérnök nyugati utasításokra vonatokat siklat ki. Az áruló bandát végül leleplezik, s a szállítmány, a szocializmus, teljes gőzzel halad előre.

A hatvanas évek: Elveszett paradicsom, Apa, Falak...

— Pozsgay Imrét és Gáspár Sándort sem protokollból hívjuk. Nem sokat tudunk róla, de mindnyájan érezzük, hogy a társadalmi reformfolyamatok során a népfront és a szakszervezet szerepe, szerepfelfogása átértékelődik, változik. Ezekről a témákról, és az ezzel kapcsolatosakról (pl.: Lengyelország) izgalmas beszélgetés ígérkezik. Ugyanígy sokat várunk az említett három előadássorozattól, melyek századunkról metszetet adva mai helyzetünket világíthatják jobban át.

Egyetemek, főiskolák bemutatkozó kiállításai, egyetemi, főiskolai sajtószemle, erdélyi ínyencest a vendéglátóipari főiskolán, főiskolás vizsgafilmek...

— A felsőoktatási rétegről a legkülönbözőbb mendemondák keringenek a köztudatban. Mindemellett maga a réteg sincs tisztában önmagával, nem fognak össze a különböző intézmények hallgatói, nem tudatosítják közös gondjaikat és közös lehetőségeiket, nem alakítják saját viszonyaikat. Szeretnénk, ha az előző két EFIN felemás sikere után az idei EFIN a réteg összefogását, a rétegtudat, az öntudat erősítését, helyzetünk, feladataink tudatosulását szolgálná.

Mini, Nagy Feró, Bikini, Hobo, Verkli; foci-, lábtenisz-, vízilabda-, kosárlabda-, pingpong-, sakk-, bridzstorna... A részletes programok, a tanulmányokkal, írásokkal kiegészített Tájoló, a műsorfüzetek, a jegyek kb. március 7-től az intézményi KISZ-bizottságokon keresztül, reméljük, mindenkihez eljutnak...

Néhány tucat ember óriási lelkesedéssel szervezi nekünk, magunknak az EFIN majd hatvan eseményét. — s

Arcképmozaik

Értekezletre gyülekezik a párt-végrehajtóbizottság. Az asztal körül mindenki elfoglalja a megszokott helyét. Szemközt velem a testület — már hosszabb ideje — egyetlen női tagja, Kerékgyártó Györgyné, a vb Erzsikéje. Nyolc éve került a vb-be. Azóta megszakítás nélkül részt vesz a testület munkájában. Munkastílusára jellemző a következetesség, pontosság, precízség, nem tagadva meg statisztikusi mivoltát. Természetes egyszerűséggel közeledik mindenkihez. És akik közelebb állnak hozzá, azt is tapasztalhatják, hogy milyen őszinte érdeklődéssel, ritka melegszívűséggel kíséri figyelemmel a környezetében élők munkáját.

— Mondd, melyik volt az életed legnagyobb erőfeszítése? — fordultam kérdésemmel Kerékgyártónéhoz.

— Talán meglepő, de nekem a középiskola jelentette a legnagyobb erőpróbát. Mindig tanár akartam lenni a pályaválasztás esetlegessége folytán közgazdasági technikumba íratkoztam. Szülőfalumból, Farádról, Sopronba kerültem, és bizony nem volt könnyű megszokni az egyszerű vidéki élettel szemben a városi életet, a kollégiumot és az iskolai követelményeket. Emlékszem, egy alkalommal a tornaórán ügyetlenségemet megmosolyogták az osztálytársaim. Ettől kezdve minden nap lejártam a tornaterembe gyakorolni. Végül is nemcsak a lemaradásomat hoztam be, de még az iskolai tornászcsapatnak is a tagja lettem. Ezek az aprónak látszó körülmények voltak azok, amik a középiskolában ráébresztettek az erőmre, arra, hogy szívósággal elérheti az ember, amit akar.

Kandidátusi disszertációját 1978-ban védte meg, azóta docens. Kutatási témája a statisztika mezőgazdasági alkalmazásával kapcsolatos. Részben módszertani, részben statisztikai elemzésekből ötvöződik.

— Végül is hogyan lettél tanár? — folytatom a beszélgetést.

— Nem is gondoltam továbbtanulásra. Negyedikben történt, hogy az iskolai kiránduláson szóba hozta egy tanárom. Egyelőre dolgozni megyek, mondtam, mert nem látom a továbbtanulásom anyagi fedezetét. Édesanyámat, aki a háborúban özvegy maradt négyünkkel, nem terhelhettem a tanulás költségeivel. Tanárom azonban biztatott: nem lesz ez olyan nagy anyagi megterhelés, lesznek tanítványaid, segítesz majd magadon. A beszélgetésre februárban került sor és én már márciusban jelentkeztem az egyetemre. Életemben másodszor jártam Pesten, amikor a felvételire jöttem. Ez talán még a felvételinél is nagyobb hatással volt rám, miután az egyetemet akkor még nem tartottam sorskérdésnek. De később, mikor megkaptam a papírt róla, hogy felvettek, végtelenül örültem. Tízévi szünet után akkor indult újra az egyetemen a tanárképzés. Tizennégyen voltunk a tanár B-szakon. Balázs Bélára — a ma már nyugdíjas egyetemi oktatónkra — mindig jó érzéssel gondolok. Nagy figyelmet szentelt a csoportunknak, szinte a közösségünkben élt. Tizenketten közülünk ma is tanári pályán vagyunk, éppen márciusban lesz a húszéves találkozónk.

— Hogyan kezdődött a tanári pályafutásod?

— Nagy tanárhiány volt abban az időben. Így alkalmat adtak arra, hogy hospitálás helyett az utolsó egyetemi évet kint töltsük valamelyik szakközépiskolában. Nem tudtam, hogy mire vállalkozom, amikor Tatabányán egy induló szakközépiskolába mentem. Mindössze ketten voltunk főállású tanárok, rajtam kívül egy frissen végzett ELTE-s. Az iskolában minden a nyakunkba szakadt, a tankönyvigényléstől kezdve a KISZ-patronálásig. És rögtön egy negyvenfős lányosztály osztályfőnöke lettem.

Az első időben vegyes érzelmekkel gondoltam arra, hogy a sok munka helyett nyugodtan hospitálhatnék egy pesti szakközépiskolában. Ráadásul megijesztett, hogy a szaktárgyamon kívül gépírást is kellett tanítani, amivel utoljára középiskolás koromban foglalkoztam. Így aztán Pesten beszereztem néhány segédanyagot. Meglepetésre év végén az én tanítványaim közül versenyző gépírók is kikerültek. Ez annál is érdekesebb, mert én a mai napig sem tudok vakon gépelni.

Időnként találkozik az ember olyan feladatokkal, amelyekről azt hiszi, végképp nem tudja megoldani.

A párt vb-n belül 1980-tól az oktatás és tudománypolitikai reszort felelőse. Amikor fölmerült, hogy erre a feladatra szánják, tartott tőle. Úgy érezte, ez meghaladja az erejét. Próbálta megfogalmazni, milyen típus lenne erre a feladatra alkalmas és sehogy sem látta magát benne, ezért úgy gondolta, jobb lenne másra bízni a reszortot. Hogy végül mégis elvállalta, annak az volt a magyarázata, hogy a reszort keretében az oktatással járó ügyekkel foglalkozhat és ez minden tekintetben szívügye. Ma már nincsenek gátlások benne a feladatokkal szemben. Részben azért sem, mert kitűnő segítőtársai vannak a vb mellett működő oktatás és tudománypolitikai munkabizottságban, melynek vezetője. A bizottság véleményét minden esetben kikéri, ha olyan jellegű dolgok kerülnek napirendre, amelyek e témával kapcsolatosak.

— Nagyon megszerettem a középiskolát — folytatta a tanári pályakezdésre való emlékezést. — Szívesen ott is maradtam volna, de időközben férjhez mentem és mivel a statisztikai tanszéken éppen akkor külföldre ment hosszabb időre egy kolléga, a megüresedett állásra a diplomavédés után szerződéses státuszba kerültem, 1963-ban. Nem volt ismeretlen számomra a tanszéki munka, diákkoromban, demonstrátorként foglalkoztattak.

A tanszéken az oktatásban a fő területem az általános statisztika. Emellett mezőgazdasági és életszínvonal-statisztika oktatásával is foglalkoztam. Szeretek tanulni, szívesen vállalom az oktatási feladatokat. Soha nem éreztem tehernek. A statisztika sok szép területét oktattam már. Persze sikertelenségeim is voltak, hiszen ennek a munkának ez is velejárója.

Emlékszem, amikor először vezettem egy féléves kurzust, úgy gondoltam, az előadásaim akkor lesznek színvonalasak, ha minél több külső dologgal gazdagítom. Végül is túlzsúfolt lett az anyag és ez zavarta a megértést. 500 hallgató előtt úgy éreztem kudarcot vallok és alig vártam, hogy vége legyen a félévnek. Ugyanabban a tanévben úgy adódott, hogy a tanár A szakosoknál továbbvittem a tárgyat. Ennek a csoportnak nem volt szaktárgya a statisztika, mégis sikerült velük összhangban nagyon szép eredményt elérni. Kifejezésre is juttatta a csoport efölötti örömét. Ekkor úgy éreztem a kudarc után rehabilitáltak. Még egyszer ilyen méretű előadás-kurzust azonban nem vezetek — fogadkoztam magamban —, de ma már nyolcadik éve oktatom az ipari karon a statisztikát.

— Közismerten jó tanárnak tartanak a tanítványaid. Véleményed szerint mi ennek a titka?

— Elhivatottság kell az oktató munkához. Ha már eljönnek a diákok az előadásra, akkor törődnünk kell azzal, hogy az idejüket ne fölöslegesen töltsék. A mi munkánk legvégső eredményét a hallgatókon, kint az életben mérik le. Ezért az egyetemi négy-öt évért, amit itt töltenek, alap-

vetően mi vagyunk a felelősek és ezt a felelősséget én mindig igyekszem szem előtt tartani.

— Milyen arányt tudsz teremteni az oktató és kutató munkák között?

— Van olyan periódus, amikor az oktató munkára fordítok több időt, egy jegyzet, egy példatár készítéssel, van, amikor a kutatásra. De hosszabb távon igyekszem egyensúlyt tartani. Őszintén megmondva, nem vagyok igazán elégedett egyikkel sem. Tökéletesebbet szeretnék, de kompromisszumokra vagyok kénytelen. Így aztán van, amikor az egyik területen sikerül jobb eredményt elérnem, van, amikor a másikon. A célom alapvetően az oktató- és kutató munka jó ötvözése. Olyan kérdéseket szeretnék kutatni a jövőben, amelyeket be lehet csatlakoztatni a tanításba.

Az elmúlt időszakban szinte folyamatosan napirenden volt a képzéskorszerűsítés, az oktatás és a tudománypolitikai munkabizottságban. Ez komoly feladatot rótt a bizottság vezetőjére Kerékgyártónéra. Amikor a képzéskorszerűsítésről megjelent az első cikk az egyetemi újságban az ő tollából, akkor egy oktató megkérdezte tőle a tanítás után átsétálva a hídon: Mondja, maga hisz ebben? — Természetesen — volt a válasza. Azóta két év telt el és változatlanul úgy érzi, hogy ezt meg kell csinálni, mert szükség van rá.

— Problémásnak látom a képzéskorszerűsítési tervek megvalósítási tempóját — mondja Kerékgyártóné —, a minisztérium és az egyetem együttműködését, és elégedetlen vagyok azzal is, hogy nem elég programszerűen haladnak az események. Tény, hogy a cél kidolgozása felé vezető út a tervben egyszerűbbnek tűnt, a folyamatban viszont hosszabb, mint ahogy előre láttuk. Véleményem szerint a jövőben a képzéskorszerűsítést már kétlábon kellene továbbvinni részben az egyetemi vezetés, részben a tanszékek vonatkozásában. Ami ezt az egész munkát meggyorsíthatná, az az egyetem szellemi tőkéje, az a jelentős belső tartalék, amivel jobban kellene tudni gazdálkodni, ezen a téren is.

Szinte belenőtt a társadalmi munkába. Diák korában négy éven keresztül volt kollégiumi DB-tag. Tatabányán KISZ-tanácsadó tanár, majd egyetemi oktatóként három évig a KISZ vb tanulmányi felelőse. Párttag 1965 óta. De volt már nevelőtanár, nyolc évig pártcsoportbizalmi és 1975-től a párt vb tagja. Mindig szeretett olyan problémákkal foglalkozni, amelyek szűkebb vagy tágabb értelemben a munkahelyhez kapcsolódtak és amelyek látókörére, és az oktató munkájára is hatással voltak. Ilyennek tartja a pártmunkáját, ahol a testületi munkát érzi a leghasznosabbnak.

— Korábban, mint a vb pártépítési felelőse közvetlen kapcsolatba kerültél azokkal a diákokkal, akiket párttagnak ajánlottak. De mint oktató is sok tapasztalatra tettél szert a diákság köréből. Mi a véleményed róluk?

— Én nem szeretem semmiben a szélsőségeket, de vannak, akik hajlamosak szélsőséges megítélések szerint kezelni, megbélyegezni a diákságot, pedig ez nem vezet sehova. A fiatalok sokfélék. Csak keveset látunk belőlük. Meg kell találnunk azokat a pozitív tulajdonságaikat, amelyeken keresztül átadhatunk nekik. Utat kell keresni minden egyes diákhoz, differenciáltan kezelve őket. Az ilyen megközelítésre természetesen több időt és energiát kell fordítani, mégis ez a járható út, mert minden egyes diák egyszer éli meg az egyetemi éveit, és nekik is azt kell nyújtani, ami a legjobb. A most végző diákoknak sem adhatunk rekonstrukciós diplomát. Persze nem mindig jön össze minden ennek érdekében, pedig vannak olyan örökzöld témák, amelyeken jó összefogással lehetne változtatni — ezért is van mindig egy belső elégedetlenségem, ha ez nem jön össze.

— Igen széles körű az elfoglaltságod. Hogyan tudod ezeket összehangolni?

— Összeegyeztetni nem mindig sikerül a feladataimat, noha szívósággal, a tökéletességre törekszem. De nem akarok illúziókat kergetni, hogy amit csinálok, az tökéletes. Van ami kissé lemarad, de van ami nem elhanyagolható, mert az ember szülő is. A családi életre, a gyerek nevelésére mindig oda kell figyelni még most is, mikor a fiaim lassan már kinőnek a gyerekkorból. Az életemet mindezzel együtt, teljesnek érzem. Azt tartom fontosnak — és ezt a fiaimnak is gyakran elmondom —, hogy amit csinál, azt szívesen tegye az ember, ez döntő. Az én számomra ez szerencsésen alakult.

H. E.

Neked még van?

Egyetemünkön fantasztikus méretű pénzhiány ütötte fel a fejét (ilyet még a gazdaság világtörténete sem látott). Az egyetemi hallgatók köztudottan nem tartoznak a jólszituált egyének közé, de pillanatnyi anyagi helyzetük Piszkos Fredénél sem sokkal jobb. Minden valamirevaló közgázos utolsó filléreit (na jó, esetleg forintjait) csörgeti a zsebében és azt latolgatja, hogy hazautazzon-e vagy inkább egyen a hét hátralevő részében. (Ma kedd van, február 22.) Az utóbbi esetben viszont beláthatatlan időkig itt ragad. Egyébként a pestiek helyzete sem sokkal kedvezőbb. Egyetlen élő szemtanúja voltam a következő jelenetnek, a Makarenkó utca sarkán levő pékségben:

(Jól öltözött, de annál szegényebb közgázos:)

— Kérek három zsemlét!

— Egy nyolcvan.

(Heves kotorászás... elhaló sóhaj... mély csend és szégyenpír... végül:)

— Inkább csak kettőt kérek.

És gondosan leszámolja az egy huszat a pultra, majd örömtől sugárzó arccal távozik, hiszen negyven fillérje még maradt is.

— És sajnos — kénytelen vagyok mély fájdalommal tudatni mindazokkal, akik esetleg nem tudnák (viszont azok nem közgázosok), hogy — ez nem tartozik napjainkban az egyedi jelenségek közé. Azt hiszem, erre mondhatták elődeink, hogy az élet nem habostorta, bár lehet, hogy csak a nemzetközi helyzet fokozódik (és persze begyűrűzik).

Szerencsére a szellemi táplálék jelentős részéhez hozzájutunk azért. A jegyzetbolt hosszas és reménytelenjes várakozás után kinyitott. Éppen jókor! Legalább azokra a jegyzetekre volt még pénzünk, amelyeket kapni lehetett. Ebből a szempontból direkt előnyös az elsősök helyzete; a valószínűségszámítás-példatárat legalább ebben a hónapban meg lehetett enni. (Igazán kár volt elkeserednie az évfolyamnak... Hja, akkor még nem tudták, milyen ínséges hónap a február.)

Különben mindenkinek a figyelmébe ajánlhatom, hogy itt a (remélem) soha vissza nem térő alkalom a fogyókúrára. Amúgyis kispénzűek előnyben!

Végül lenne egy észrevételem a Gergely-naptárral kapcsolatban:

Rövid a február

— de nem eléggé!!!

Sz. A.

TDK-dolgozatok 1982/1983.

EZEK AZ IDEI TDK-DOLGOZATOK A KÖNYVTÁRBAN MÁR OLVASHATÓK!

1. Nagy Anikó (külgazd. IV. évf.): Strukturális változások az idegenforgalmi statisztika tükrében.

2. Irinyi László (áruforg. IV. évf.): Adalékok a motivációkutatáshoz.

3. Piskóti István (külgazd. IV. évf.): Néhány gondolat az adózás elméletével és gyakorlatával kapcsolatban.

4. Takács Tibor (tervgazd. V. évf.): A sokdimenziós skálázás egy új módszere.

5. Irinyi László (áruforg. IV. évf.): Kísérlet az MKKE KISZ-szervezetének informatikai elemzésére.

6. Bertalan Andrea—Végi Judit (külgazd. IV. évf.): Nemzetek a fejlettség terében.

7. Bertalan Andrea—Végi Judit (külgazd. IV. évf.): Gazdasági kockázat és mérési módszerei, illetve szerepe a külkereskedelemben.

8. Tétényi Tamás (tervgazd. IV. évf.): A környezeti modellezés főbb eredményei és problémái.

9. Janicsek Dezső (külgazd. IV. évf.): Gondolatok a KGST komparatív költségtanelmélet fejlődéséről.

10. Fekete Károly: Agrárország? — Gondolatok a dán élelmiszer-gazdaság kapcsán.

11. Rónay Katalin (külgazd. IV. évf.): Társadalmi struktúra a szocializmusban.

12. Ivanyos János (tervgazd. IV. évf.): A szovjet fejlődés kérdései a 20-as évek második felében.

13. Szabó Gábor (külgazd. IV. évf.): A külföldi gazdasági vállalkozások helye ma a magyar értékesítési szervezetben.

14. Janicsek Dezső (külgazd. IV. évf.): A mezőgazdaság helye és szerepe az olasz nemzetgazdaságban.

15. Jurány D.—Piskóti I.—Szabó G. (külgazd. IV. évf.): A magánerős lakásépítés szerepe és jellemzői a lakásszükséglet kielégítésében.

16. Füzi Gábor—László Judit: Generalimpex: Párhuzamos külkereskedelmi jog a gyakorlatban.

17. Komlósi Erzsébet (tervgazd. III. évf.): Népgazdasági szintű vállalati adatbank elemzési lehetőségei közgazdasági következtetésekkel.

18. Nagy Gergely (pénzügy III. évf.): Agrártermékeink a világpiacon.

19. Nagy Gergely (pénzügy III. évf.): Az új gazdasági mechanizmus reformja.

20. Valló Gábor—Csontos Tamás (külgazd. IV. évf.): Néhány gondolat a fogyasztási cikkek importmechanizmusának fejlesztéséről.

21. Dóczé Éva—Vass Marianna (külgazd. IV. évf.): A Népszabadság, a Népszava, az Esti Hírlap 1975—1981-es időszakban megjelent karácsonyi reklámjainak összehasonlító elemzése.

22. Dóczé Éva—Vass Marianna (külgazd. IV. évf.): A számítástechnika és külkereskedelme.

23. Szeifert Ágnes (külgazd. IV. évf.): Politikai erőviszonyok a mai Olaszországban.

24. Szaili Borbála (nemzetközi III. évf.)—Papp Zoltán (külgazd. V. évf.): A magyarországi környezetvédelem helyzete, problémái és távlati feladatai.

25. Kalotay Kálmán—Pirityi Katalin (külgazd. V. évf.): Finnország és a KGST külkereskedelmi és gazdasági kapcsolatai.

26. Tóth László—Szaili Borbála (nemzetközi III. évf.): A „túlélés" problematikája. Az észak—dél párbeszéd hátteréről.

27. Jurenka Csaba (pénzügy IV. évf.): Exportérdekeltség az új szabályozórendszerben.

28. Rónay Katalin (külgazd. IV. évf.): Magyar—olasz kereskedelmi kapcsolatok a 70-es évektől napjainkig.

29. Pirityi Katalin (külgazd. V. évf.): Finnország fa- és papíripara.

30. Rudolf Zsuzsanna (külgazd. V. évf.): Gondolatok a nyolcvanas évek magyar gazdasági reformjával kapcsolatban.

31. Klimó Hedvig (nemzetközi V. évf.): Magyarország politikai rendszere 1945. és 1947. között.

32. Klimó Hedvig (nemzetközi V. évf.): Az SPD és a CDU 1945-től 1949-ig Németországban.

Folyosói pillanat

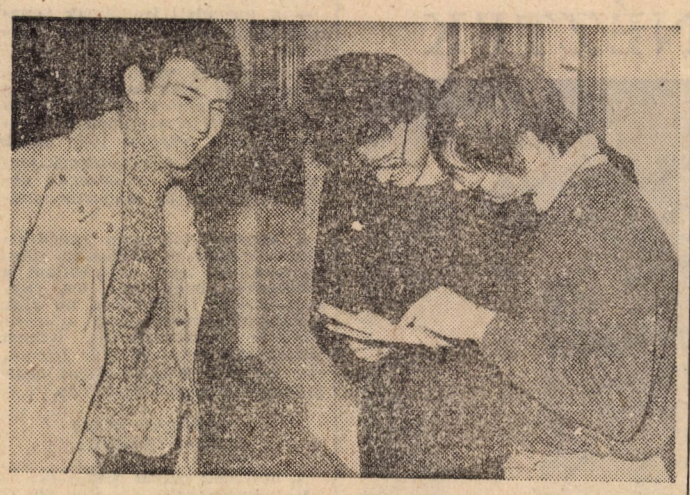

Az első számtek dolgozat előtt

Júdósok a Közgázon

Egyetemünk cselgáncsszakosztálya jelentős múltra tekinthet vissza. A sportág magyarországi történetében számottevő eredményeket értek el már a Közgazdasági Egyetem színeiben versenyző júdósaink, azóta, hogy 1960-ban megalakult a szakosztály. 1966-tól évekig még az országos bajnokság I. osztályában indulhatott csapatunk és cselgáncsozóink bátran vehették fel a versenyt az ország bármelyik nagy klubjának versenyzőivel.

— Mit sikerült megőriznünk ezekből a hagyományokból, valóban folytatói-e a régi sikereknek, a maiak?

— Erről beszélgettünk *Nádai Pállal*, a testnevelés tanárával ,aki a szakosztály vezetője is egyben:

— Jól lehet, azt a szintet, amelyet a hatvanas évek végén, hetvenes évek elején elértünk, megőrizni nem tudtuk, a magunk módján azért helyt állunk. A mai gazdasági körülmények között, egyetlen egyetemi vagy főiskolai szakosztály anyagi helyzete sem túl rózsás. Ezen a téren mi sem vagyunk kedvező helyzetben. A kapott anyagi támogatás, szinte minimális. Ennek ellenére, *nyolc korcsoportban vannak versenyzőink az úttörőktől a felnőttekig*, akik a nehézségek ellenére is, szívvel-lélekkel kitartanak a sport mellett. *Felnőtt versenyzőink a II. osztályú csapatbajnokságokon rendre harmadik-negyedik helyeken végeztek az utóbbi időben, megelőzve hatalmas pénzösszegekkel támogatott egyesületeket.*

— Milyen eredményeket értek el egyénileg a szakosztály versenyzői az utóbbi években?

— Három felnőtt versenyzőnket szeretném kiemelni, akik *tavaly a rangsorversenyeken igen jól szerepelve, megszerezték a II. osztályú minősítést. Mindhárman*

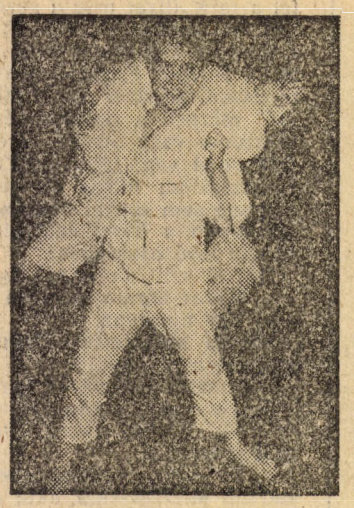

Fotó: Gyarmati István

egyetemisták, illetve főiskolások: Deák Pál, Vincse László és Tölgyesi Zoltán. A fiatalabbak közül megemlítem *Varga Ferit*, aki 1981-ben *az ifjúsági korosztályban magyar bajnok (!) lett.* Ebből a korcsoportból *Patós Tibor ért még el jó eredményeket* a tavalyi év során.

Közben *benéztünk az edzésre is.* A jól ismert tornaterem nagy részét most *tatami borítja*, ezen *gyakorolnak a versenyzők Oláh János vezetésével.* Dobások, esések — látványos mozdulatok, gáncsok: egészen kedvet kaptam a dologhoz.

— Mennyiben elérhető ez egy közönséges — csak szórakozásból — judózni akaró egyetemista számára? — kérdésemre Oláh János válaszol:

— Valamikor *az év elején meghirdettünk egy önvédelmi cselgáncstanfolyamot közgázosok részére.* Azonban valószínűleg a kellő *propaganda hiánya miatt, túl kevés volt a jelentkező, így a dolog nem indulhatott be.* Most, ezen a fórumon is szeretném bejelenteni: *aki úgy érzi, hogy szívesen venne részt egy ilyen jellegű tanfolyamon, az hétfőn, szerdán vagy pénteken, este 8 órától, megtalál minket az egyetem tornatermében.* Ha összejön *nyolctíz jelentkező, mindenképpen elindítjuk a tanfolyamot.*

— Mire emlékszik vissza legszívesebben az elmúlt évi versenyek közül?

— Nos, *tavaly, itt a közgázon* rendeztünk egy *főiskolák közötti versenyt, az ELTE, a Műszaki Egyetem, a Pénzügyi és Számviteli Főiskola, miskolci Műszaki Egyetem és természetesen a Közgazdasági Egyetem részvételével.* E rendezvény hangulata megkapó volt. *Szívesen folytatnánk ezt a hagyományt.*

— Köszönöm a beszélgetést.

Náray Vilmos

Szenvedély

A Figyelő a felsőoktatás megújításáról

A Figyelő 6. számának több cikke is e témában fogant.

Bihari Mihály írása szerint a nemzeti oktatási rendszerek funkciózavarainak okai: a tömegigény megugrása, az anyagi eszközök hiánya, az oktatási rendszerek belső tehetetlensége és a társadalmi környezettől való elzárkózása, valamint maguknak a társaralmi rendszereknek a tehetetlensége, nehézkes megújulása.

A magyar felsőoktatás intézményei is zsúfoltak, pedig a nappali hallgatók száma szerint az utolsók között állunk Európában — írja. Az intézmények demokratizálásával szemben nagy az ellenállás, az intézmények és az oktatók egy része konzervativizmusának, megkövesedett értékrendjének követel tisztteletet. Mennyiségben sem kielégítő a társadalomtudományi, így a közgazdasági képzés. A felsőoktatás funkcióinak (szakképzés, értelmiségi képzés, tudományos műhely, posztgraduális képzés) egy részét nem tisztázza, sőt elhárítja magától. A szakosítás merev és túlzott, az intézményrendszer és az irányítás szétaprózott, de a hatáskörök erősen centralizáltak. A tudományos kutatók fele a felsőoktatásban dolgozik, de a kutatásra szánt pénznek csupán tizede a felsőoktatásé — összegez a cikk.

A távlati fejlesztési koncepció a felgyorsuló változások miatt nyitott, rugalmas, tovább építhető és alternatív megoldásokat is tartalmazó döntés kell hogy legyen. A társadalom reprodukciós és innovációs folyamatainak hatékonyságát jelentősen növelí, ha sikerül egy adott kihívásra többféle válasz kidolgozását biztosító, többféle döntési alternatívában gondolkodó, a döntéseket rugalmasan változtató működési mechanizmust létrehozni és fenntartani — állítja Bihari Mihály.

Svéd András a külkereskedelmi szakemberképzést ismerteti ugyane számban, Bodnár Sándor pedig az egyetemi képességfejlesztés, a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése szinte teljes hiányát panaszolja vállalati tapasztalatai alapján.

Vedd magad!

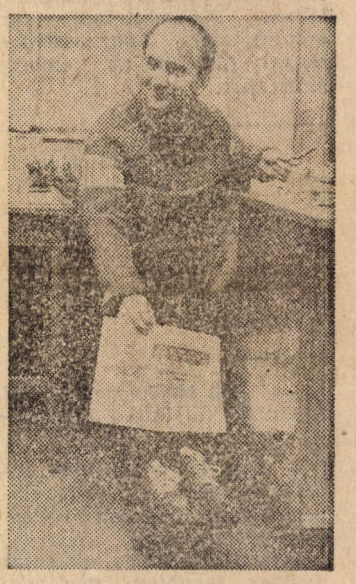

Írd, terjeszd, olvasd a Közgazdászt!

TDK–TDK–TDK–TDK–TDK–TDK

Tudományos diákkört szervez a munkatudományi tanszék

A munkatudományi tanszék első-, másod- és harmadéves hallgatók számára tudományos diákkört szervez az alábbi témakörben:

1. *Foglalkoztatáspolitika és a munkaerőgazdálkodás az elmúlt évtizedekben és a 80-as években.*

— A foglalkoztatáspolitika helye és szerepe a gazdasági stratégiában; — A foglalkoztatáspolitika cél- és eszközrendszere; — A munkaerőmozgás alakulása és szabályozása.

2. *Munkaerőpiac és második gazdaság.*

— A második gazdaság megjelenése, fejlődése és főbb területei a hatvanas évek végétől napjainkig; — A második gazdaság fogalmi kérdései; — A szocialista szektor és a második gazdaság munkaerőpiacának sajátosságai, működésük és kölcsönhatásuk.

3. *Nők foglalkoztatottsága.*

— A nők foglalkoztatottságának hazai és nemzetközi tendenciái, a foglalkoztatás színvonala és szerkezete, foglalkozási koncentráció és feminizálódás; — A nők munkaerőpiaci helyzete és szerepe; — A társadalmilag szervezett munka és a családi tevékenység összehangolása.

4. *Az oktatás és a gazdasági fejlődés kölcsönhatása a XIX.—XX. századi Európában.*

— A népoktatás kiterjesztése; — A középfokú szakképzés; — A felsőoktatás különböző szelekciós mechanizmusai.

5. *Különböző iskolai végzettségű fiatalok életpályái a hetvenes években.*

— Iskolázatlanok a munkaerőpiacon; — Középiskolát végzett férfiak és nők életpályái; — Fiatal közgazdászok életpályái.

6. *Az alkotó tevékenység komplex, interdiszciplináris vizsgálata.*

— Kreatív társadalom, szervezet, team, egyén; — Alkotófolyamatok a társadalom, a szervezet, a munkacsaport és az egyén szintjén; — A kreatív produktum elmélete, mérése.

7. *Jövedelemelosztás és bérpolitika.*

— Jövedelmi rétegződés; — A kereseti arányokat meghatározó tényezők és mechanizmusok; — A keresetszabályozási rendszer működési problémái; — Elképzelések a 80-as évekre; — Bérezés az ösztönzés a vállalatoknál.

A diákkör rendszeres időközönként szemináriumokat és vitákat szervez tanszéki munkatársak és meghívott előadók részvételével. Emellett a hallgatók közvetlenül is bekapcsolódhatnak a meghirdetett témakörökben folyó tanszéki kutatásokba.

Jelentkezés a munkatudományi tanszéken.

Munkatudományi tanszék

TANULMÁNYI VERSENY

a szervezetelmélet, a vezetés és szervezéstudomány témaköréből

Az ipari üzemszervezési tanszék az idén is megrendezi — az immár hagyományosnak tekinthető — szakmai-tanulmányi versenyét az egyetem iparszakos hallgatói részére.

A versenyt 1983. március 30-án a Földes Ferenc Kollégiumban rendezzük meg. A versenyen olyan 5—7 fős csapatok indulhatnak, akik az előzetes írásbeli feladatot megoldották. A „belépő" dolgozat témája: A társadalmi-gazdasági viszonyok hatása a vállalatok magatartására. Az írásbeli feladathoz felhasználandó irodalmak jegyzéke sokszorosításra került és azt minden érdeklődő az ipari üzemszervezési tanszék titkárságán átveheti.

Az egyes csapatok szerveződése tetszőleges, nincs sem évfolyam, sem csoport szerinti kötelező elkülönítés. A kívánatos az lenne, ha több évfolyam hallgatóiból állna össze egy-egy csapat. Mivel az egyes évfolyamok eltérő mértékben haladtak előre a tananyag elsajátításában, így a tanszék különös figyelmet fordít arra, hogy a különböző évolyamokon tanuló hallgatók, ill. csapataik azonos feltételekkel versenyezhessenek. Ennek érdekében a szóbeli verseny téma- és kérdéskörét a kijelölt (nem tananyag, de ahhoz szorosan kapcsolódó) irodalmakra támaszkodva határozta meg.

A VERSENY A KÖVETKEZŐ FORDULÓKBÓL ÁLL:

— Előzetes írásbeli dolgozat — beadási határidő: március 22.

— Döntési probléma otthoni megoldása — a feladat ismertetésére március 22-én kerül sor, a megoldás beadásának időpontja: március 30.

— Általános közgazdasági tájékozottsággal kapcsolatos szóbeli kérdések.

— A verseny folyamán írásban megoldandó szervezési esettanulmány(ok).

— A megadott irodalmak ismeretén alapuló szakmai szóbeli kérdések.

A versenyre várjuk a másod-, harmad- és nem utolsósorban a negyedéves iparszakos hallgatóink jelentkezését. A csapatok a nevezéseket 1983. március 14-ig adják le a tanszéken. A nevezésnek tartalmaznia kell a csapattagok nevét, évfolyam- és csoportbeosztását.

A verseny folyamán segédeszközök, irodalmak használata tilos. Igyekeztünk úgy összeállítani a kérdéseket, hogy azok ne, vagy pontosabban fogalmazva, ne csak a lexikális ismeretanyag számonkérésére szorítkozzanak, hanem juttassanak érvényre más irányú, egy szervező közgazdásznál elengedhetetlen képességeket is.

A VERSENY DÍJAI A KÖVETKEZŐK:

I. helyezett csapat 2500,— Ft,
II. helyezett csapat 1500,— Ft,
III. helyezett csapat 1000,— Ft pénzjutalom.

Az 1—3. helyezett csapatok tagjai mindezen felül még egy jutalomban részesülnek: a tanszék a kifejtett munkát, az elért tudást és felkészültséget az év végi érdemjegyek megállapításánál figyelembe fogja venni.

Reméljük, hogy az idei verseny jó hangulatban, izgalmas küzdelemben dől majd el.

Ezúton hívjuk fel elsőseink figyelmét, hogy jöjjenek el a versenyre — mint nézők, mint szurkolók —, hisz igen jó alkalom ez arra, hogy az ipari szak hallgatóival, oktatóival találkozzanak, bepillantsanak a szervezés tudományába, tananyagába. Ezt szeretnénk elősegíteni azzal is, hogy a versenyt követően kötetlen beszélgetés formájában (büfé-zene) tanszékünk oktatói válaszolnak az elsőévesek szakválasztással kapcsolatos kérdéseire.

Várjuk jelentkezéseteket!

Előszó a KEN-hez

KIOLTVÁNY!

Kioltom a ker. kar, az elsősök, az ipari kar tüzét, ha addig égek is!

Sanyi, a Tűzoltó,
az ált. kari diák-rektorjelölt

RÁDIHÁZA — GÖCSEJBEN

Legutóbbi számunk 7. oldalán „Kati és a nagy L'Amour" című portrében elírásból Rádiháza a Zselicbe került; holott Zalaegerszegtől 30 kilométerre délre, a Göcsejben fekszik.

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja

Felelős szerkesztő:
FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT

Szerkesztőség:
1093 Budapest IX., Dimitrov tér 8.
Telefon: 174-548

Kiadó: Hírlapkiadó Vállalat
Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.

Felelős kiadó:
TILL IMRE
igazgató

83—958. Szikra Lapnyomda, Budapest

Felelős vezető:
CSÜNDES ZOLTÁN
vezérigazgató

HU ISSN 0230—7529

A halhatatlanság

A fenyő izzadt. Nem csoda, hőség volt. Sudár derekán aranyló gyantacseppek csillogtak.

A kis őslégy fáradt volt és gyanútlan. Tisztálkodva pihent az avaron. Ifjú volt és reményekkel teli. Páncélja frissen csillant. Ám lesett rá a halhatatlanság. Egy gyantacsepp hullt alá váratlanul, s magába zárta az őslegyecskét.

A hullámok tarajosan futkostak, átölelték a parti homokban játszadozó fiúcska lábait. A fiú felugrott, lihegve, ragyogó képpel futott anyjához.

Szétnyitott, kis koszos tenyerén szikrákat szórt a borostyánba zárt világ.

A szerencse

A férfi sétált. Ujjai télikabátjának zsebében melegedtek. Három dobókockát csörgetett a zsebében. Próbálta kitapogatni a mélyedések adta számokat. Szenvedélyes kockajátékos volt, bár ritkán nyert. Egészen elmerült a játékban, ujjai bizseregtek a kockák tapintásától.

Hirtelen éles fékcsikorgás hasította fel a ködös csöndet. A járókelők összeszaladtak és kíváncsisággal vegyes borzadállyal meredtek a télikabátos hulla mellé esett három hatos dobókockára.

— Micsoda piszok szerencse. Nekem soha se sikerült három hatos — szólalt meg valaki.

A szerencsés hulla torz vigyorral csókolta a hideg aszfaltot.

A rab

Az idő vánszorgott. Bakancsai ráncokat tapostak a férfi arcába. Cseppre-csepp, múltak a percek. A cella rácsai közt félénk napsugarak merészkedtek be, s a homályba fulladva lelték vesztüket. A nyirkos falak lehelték a halált. A Kaszás azonban késett. Fárasztotta áldozatát. Nem gonoszságból, talán csak unja egyhangú tisztségét. Az idők kezdetén helyeztetett erre a posztra, nyugdíjaztatása elhúzódott, talán örökre. Unt feladatát kezdetben ragyogó fantáziával teljesítette, ám egy idő után szakértelme sem segített. Fáradtan ült le a nyikorgó priccsre. Üldögéltek. Ő és az öreg.

Kolozsvári Zoltán

NAPBA NÉZTEK

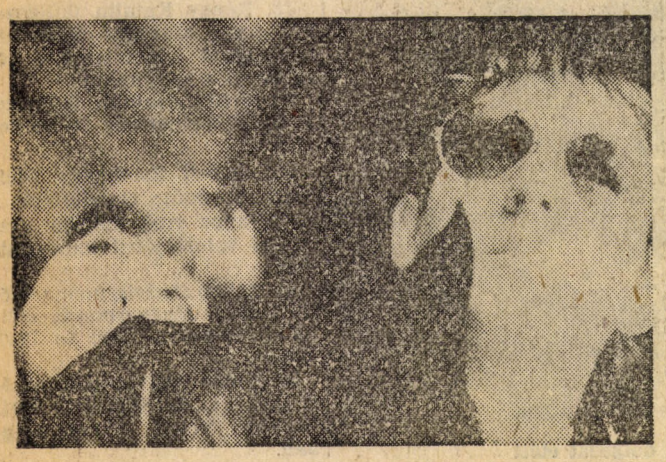

Fotó: Bandl Tamás